

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Ondřej Špinler

**Impulzy k prožívání služebného kněžství
v životě a díle Jana Evangelisty Urbana**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.

Praha 2017

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 12. 2016

Ondřej Špinler

Bibliografická citace

Impulzy k prožívání služebného kněžství v životě a díle Jana Evangelisty Urbana [rukopis] : diplomová práce / Ondřej Špinler; vedoucí práce: Václav Ventura. -- Praha, 2017. -- 56 s.

Anotace

Práce se zabývá životem a dílem pražského františkánského kněze Jana Evangelisty Urbana. V díle hledá impulzy, které by mohly pomoci současnému duchovnímu k autentickému prožívání vlastního kněžství. V první kapitole představujeme Urbanovu osobnost, dějinný kontext a vybrané současníky. V druhé kapitole odhalujeme kněžské důrazy v jeho promluvách a dalších dochovaných zdrojích. Třetí kapitola je zaměřena na prožívání kněžské služby v každodenních podmínkách a představuje, jaký měl otec Urban obraz o skutečném autentickém učedníku Božím. Ve druhé a třetí kapitole provedeme osobní reflexi a syntézu, v které se pokusíme zachytit hlavní poselství Urbanova uvažování.

Klíčová slova

Jan Evangelista Urban, kněžství, křesťanství, spiritualita, teologie, pastorece

Abstract

The thesis deals with the life and work of the Prague Franciscan priest Jan Evangelista Urban. Within his writings it looks for the impulses that could help contemporary priests to live their own priesthood authentically. The first chapter introduces Urban's personality, his selected contemporaries and the historical context. The second chapter looks for key topics in relation to priestly life in Urban's speeches and other extant sources. The third chapter is focused on the way how to live the priestly life in everyday conditions; it also presents Urban's idea of a real and authentic disciple of God. The second and the third chapter contain a personal reflection and synthesis that tries to catch the principal message of Urban's thought.

Keywords

Jan Evangelista Urban, priesthood, Christianity, spirituality, theology, pastoral work

Počet znaků (včetně mezer): <115 430>

Poděkování

Děkuji všem, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na vzniku této monografie. Především děkuji vedoucímu mé práce Václavu Venturovi za laskavý přístup, dále Michalovi Sklenářovi za uvedení do psaní práce a základní nasměrování, jak postupovat. S finalizací mi pomáhala i Marie Benáková, které též děkuji. Dík patří i mé mamince Ivě Špinlerové, která mi pomohla s gramatickou stránkou, a nemohu opomenout ani P. Štěpána Smolena, jenž mi nejen pomohl se závěrečnými korekturami, ale především mě povzbuzoval a dával mi dobrý příklad, jak bojovat s těžkými úkoly.

Obsah

Úvod.....	6
1. Životopis.....	8
1.1. Mládí (1901–1917).....	8
1.2. Dospělost (1918–1949).....	9
1.3. Věznění (1950–1963).....	15
1.4. Období relativní svobody (1963–1991).....	17
2. Přehled vybraných témat prožívání kněžství u Jana Evangelisty Urbana.....	20
2.1. Dva základní pilíře kněžského života.....	20
2.1.1. Eucharistie.....	20
2.1.2. Kontemplace v životě kněze.....	25
2.2. Ostatní témata.....	30
2.2.1. Prorok.....	30
2.2.2. Muž chudoby.....	32
2.2.3. Lékař (vztah k trpícím).....	34
2.2.4. Integrace (schopnost empatie).....	36
3. Vyrůstání zkušenosti v proudu života.....	38
3.1. Povolání učedníka.....	39
3.2. Učedník jako svědek Lásky, která stvořila svět.....	40
3.3. Učedník žijící ve svobodě.....	42
3.4. Trvalé štěstí učedníka.....	43
3.5. Učedník ve společenství.....	46
Závěr.....	48
Seznam použitých zkratk.....	52
Seznam literatury.....	53
Přílohy.....	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Bylo chladné nedělní ráno a já se jakožto student prvního ročníku Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy vydal na mši svatou v Praze. Jdu trochu nazdařbůh a přicházím ke kostelu svatého Václava v Dejvicích, ve dveřích mě vítá řádová sestra a já na její tváři spatřuji nestrojený úsměv, který věští, že jsem na správném místě. Vcházím do kostela a jsem mile překvapen příjemnou teplotou. Do mše zbývá ještě několik minut a já se rozhlížím po zaplněném prostoru. Spatřuji usměvavé tváře všech věkových kategorií – tito lidé vědí, proč jsou zde. Rozezněji se varhany a přichází liturgický průvod, který uzavírá staříčkový františkánský kněz Benedikt Holota. Na jeho tváři vidím usebranost, čiší z něj opravdovost, jde pomalu ale zároveň s velkým nadšením. Celou mši ho pozorně sleduji a říkám si: „To je úžasný člověk.“ Především jsem zaujat jeho lidskostí a zároveň zápallem pro věci Boží. Jeho kázání bylo vnitřně burcující, možná poněkud delší, než bývá zvykem, ale nenudil jsem se ani chvíli, neboť bylo znát, že jeho slova jsou podepřena celým jeho životem. Být na této mši svaté byl pro mě velký zážitek. V následujících měsících a letech, pokud byla možnost, jsem toto místo vždy rád navštěvoval. Postupně jsem poznával společenství františkánských sester, několikrát jsem promluvil i s otcem Holotou a právě skrze něho jsem se doslechl o Janu Evangelistovi Urbanovi (1901 – 1991), jemuž je věnována tato práce. Poprvé jsem se tak setkal se jménem tohoto velkého františkánského kněze, který ve 20. století patřil k předním duchovním osobnostem českého katolictví.

Později jsem se dostal také k Urbanově knize Duchovní slovo pro dnes a zítra, která se mi stala studnicí poznání toho, co je pravou identitou kněze. Ač jsem byl na počátku své formace směřující ke kněžství, přece jsem již tehdy u otce Jana nacházel mnohé důležité věci, o nichž se v kněžském semináři příliš nemluvalo. Byla to slova o soucitu, žité kontemplaci a radosti z kněžské služby. V době, kdy jsem měl volit téma své diplomové práce, jsem dlouho tápal, neboť akademická půda pro mě není jistým podložím. Pak jsem si však řekl, že mé oblíbené téma je žitá spiritualita kněze a autorem, který je poněkud zapomenutý a pro mě přitom výsostně důležitý, je právě Jan Evangelista Urban. Taková byla má cesta za tématem mé diplomové práce, jímž je obraz služebného kněžství v jeho životě a díle.

V první části naší práce se budeme věnovat Urbanově osobě a představíme jeho životopis, který je sám o sobě svědectvím o pozoruhodném kněžském životě. V druhé

kapitole se budeme věnovat klíčovým Urbanovým pojmům, na kterých, jak sám říká, identita kněze *visí*. Tato témata jsme vybrali na základě podrobného studia Urbanova celoživotního díla jako odraz toho, o čem otec Jan často a důrazně mluvil. Jistě by se dala přidat i témata další, avšak po zralé úvaze se nám zdá, že pro pochopení jádra učení otce Jana je lépe vytyčit právě a jen základní pilíře, na nichž jsou následná další – sekundární – témata postavená. Třetí kapitola se zaměřuje na obsah exercicií, které pronesl Urban v roce 1970 a jejichž název zněl *Vzrůst — duchovní zkušenost v proudu života*. Důvodem, proč jsme si zvolili právě tento zdroj, je zřejmé spojení hlubokých teoretických znalostí s praktickým životem. Zvláště je dobré vzpomenout na politickou situaci v Československé republice, která Církvi nepřála, a otec Jan proto akcentuje spíše vnitřní integritu kněze, přičemž jeho působení navenek nerozebírá až tak precizně, neboť tato činnost byla v oné době omezena vnějšími tlaky. V samotném závěru naší práce se pokusíme shrnout naše poznatky a nastínit, čím byl otec Jan Evangelista Urban jedinečný a čím je jeho učení inspirativní i pro současné svěcené služebníky Boží.

Nyní je ještě třeba, abychom zmínili metodu, kterou jsme v naší předkládané práci aplikovali. Kapitola s Urbanovým životopisem je pojednána standardním způsobem a postupujeme chronologicky. Pro lepší plynulost se text snažíme prokládat i vlastními myšlenkami a reflexemi otce Jana. Kapitola je rozdělena na čtyři podkapitoly, přičemž každá vymezuje jednak konkrétní časový úsek, ale zároveň i specifickou životní roli, ve které musí Urban jednat naprosto originálním způsobem. Druhá kapitola se zabývá klíčovými pojmy spirituality kněze, které jsme na základě důkladné četby Urbanova díla odhalili jako nejfrekventovanější a nejčastěji pojednávané a která nám i na základě díky otce Jana připadají v jeho učení stěžejní. Budeme postupovat tak, že dané téma nejprve představíme na základě primární literatury a poté provedeme vlastní reflexi, která by měla čtenáři usnadnit pochopení originálního přínosu Urbanova učení. Ve třetí kapitole jsou vybrané okruhy, které v exercičních přednáškách s názvem *Vzrůst* otec Jan věnuje tématu uřednictví. Jednotlivé náměty nám konkrétně ukazují praktickou stránku toho, jak být dnes Ježíšovým uředníkem. Budeme postupovat podobně jako ve druhé kapitole: po představení tématu provedeme vlastní reflexi. V několika případech jsme reflexi zařadili přímo do představení tématu, a to pro větší zřejmost a souvztažnost s konkrétním myšlenkovým pochodem.

1. Životopis

1.1. Mládí (1901–1917)

Dne 20. února 1901 se Marii Urbanové rozené Veselé a Vojtěchu Urbanovi narodil¹ syn Josef. Již 3. března byl farářem Ferdinandem Stiebingerem pokřtěn pod jménem Josef Vojtěch v kostele svatého Rocha v Praze na Olšanech. Maminka pracovala jako prادلena a tatínek jako rukavičkář, následně pomáhal na dráze v různých profesích (kontrolor brzd, průvodčí, administrátor a nakonec jako vrátný na Masarykově nádraží).² Sám Jan E. Urban uvádí: „*Moji milí rodiče byli praví, dokonale a se všemi vlastnostmi a okolnostmi s okolím souladní lidé, tedy střední stav (...), střizliví, rozumní, reální, čestní, poctiví, pracovití, málo zbožní, žijící zcela laicky, ale ne protináboženští.*“³

Zajímavý je postřeh doc. Václava Ventury, který uvádí: „*Přestože otec Jan říkal, že vyrůstal ve středostavovských poměrech, dá se spíše říci, že to bylo prostředí proletářské.*“⁴ Nemůžeme pominout ani místo, do kterého se malý Jan narodil, jímž byl pražský Žižkov, který byl sociálně velmi neutěšený. Již od útlého dětství se zde setkával s lidmi chudými, hladovými a jinak zanedbanými. A dá se předpokládat, že již zde začala klíčit Janova citlivost pro tyto trpící lidi a následně rozhodnutí vstoupit do Řádu menších bratří. V tomto prostředí se také potkává s lidmi, kteří mají sociálně demokratické a ateistické smýšlení a již od útlého mládí cítí „*hluboce bolavý apoštolský pud, do hloubky ducha zažitou potřebu vyrovnávat se s těmito problémy takových Toniků Sachsových, přesvědčit je o skutečnosti Boha, Krista, Svátostí, o primátu lásky, služby (...).*“⁵

Obecnou školu navštěvuje v Cimburkově ulici, ve škole se mu daří a uvažuje o učitelské dráze, inspirací mu je i nejmenovaný pan učitel, kterého má velmi rád – „*byl takový pravý český, ideální, dobrý učitel*“.⁶ Seznamuje se s katechetou Divišem, který si ho oblíbil a následně i přemluvil k ministrantské službě u oltáře. Tuto službu vykonává

¹ Otec Urban dobu do roku 1918 nazývá dobou příprav. Srov. URBAN, Jan Evangelista. *Memoriale*. 1966 (strojopis), s. 20. Dále jen URBAN. *Memoriale*.

² Oto Mádr uvádí, že Vojtěch Urban byl „*sociální demokrat, ale žádný revolucionář*“. MÁDR, Oto. *Slovo o této době*. Praha: Zvon, 1992, s. 15. Dále jen MÁDR. *Slovo o této době*.

³ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 4.

⁴ STŘÍBRNÝ, Jan, red. Večer Jana Evangelisty Urbana. *Universum* 2001, roč. 6, č. 8 (40), s. 28. Dále jen STŘÍBRNÝ. Večer Jana Evangelisty Urbana.

⁵ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 7.

⁶ Srov. URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty V.* (Nedatovaný strojopis), s. 7. Dále jen URBAN. *Rozmanitosti a náměty V.*

u svatého Prokopa na Žižkově. Zde se setkává s kaplanem Václavem Chlumským, rozumným, přímým, statečným, samostatným, zbožným, charitativně nadšeným knězem, s kterým se vnitřně spojil, až s ním přímo „dýchal“.⁷ Od tohoto kněze získává breviář, který se modlí od tercie až do své smrti; výpadky způsobí jen těžká nemoc a pobyt v kriminále. V téže době zakládá „Kongregaci budoucích kněží“, pro které píše náročné stanovy a působí zde jako „spirituál“.⁸ Sám otec Urban však říká, že vliv na jeho náboženský život v tomto období měla zvláště paní Anna Prknová, matka deseti dětí žijící v chudobných poměrech, na níž však viděl ryzí křesťanskou zbožnost, snahu po svatosti, pracovitost a obětavost. Tato žena v něm vzbudila touhu po kněžství nekonvenčním, s neoficiálním vztahem k chudobě, rodinné výchově, k lidskému utrpení. „*Ona to byla, která mne vedla na periferii mezi lidskou bídu (...)*“⁹

V roce 1915 se ve svých čtrnácti letech seznamuje s františkány od Panny Marie Sněžné v Praze a následně vstupuje do Třetího řádu svatého Františka, zde pak již jako bratr Othon skládá svou profesi. Při jedné návštěvě otce provinciála je zaražen jeho slovy: „*První řád potřebuje apoštoly*“ a tato slova v něm působí. Po těžkých vnitřních bojích o povolání přichází na Štědrý den roku 1917 k provinciálovi P. Janu Kapistránovi Vyskočilovi OFM (1886–1956), kde žádá o přijetí do prvního františkánského řádu slovy: „*Důstojný Pane, já Vás musím prosit o přijetí do Vašeho řádu!*“¹⁰ Je přijat, ukončuje svá gymnaziální studia a v Moravské Třebové má obláčku, při které dostává jméno Jan¹¹ Evangelista.¹²

1.2. Dospělost (1918–1949)

V době noviciátu v Moravské Třebové je pod vedením novicmistra Firmína Planga, tyrolského mnicha, veden k hlubokému duchovnímu životu a k františkánským ideálům. Zde se setkává s Antonínem Šuránkem (1902–1982), který na něho vzpomíná jako na

---

⁷ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 4.

⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 10.

⁹ *Tamtéž*, s. 18.

¹⁰ *Tamtéž*, s. 15.

¹¹ Zde upozorňujeme na možnou záměnu osoby s významnou osobností českého protestantismu Janem Urbanem, který se narodil v roce 1920 na Valašsku. Po čtyřech letech učitelování ve své rodné obci poslechl Boží povolání ke službě kazatele. Po studiích v Praze a v Princetonu byl patnáct let kazatelem v Ostravě a dvacet čtyři let kazatelem v Brně. V posledních létech života stále vytrvale sloužil brněnskému sboru a učil na biblické škole Olomouci. Jako prvním kazateli z Církve bratrské se mu dostalo hodnosti doktora teologie v oboru praktické teologie. V letech 1975–1988 vykonával funkci předsedy Rady Církve bratrské. Byl velmi schopným kazatelem, s darem srozumitelně předkládat lidem pravdu evangelia. Dalším jeho charizmatem bylo zvěstování evangelia s osobní naléhavostí. Srov. KUČERA, Petr. *Jan Urban* [16-08-01]. <<http://home.tiscali.cz/zababa/Urban.htm>>.

¹² URBAN. *Memoriale*, s. 19.

„anděla v lidském těle“.¹³ Po dokončení noviciátu odchází do Uherského Hradiště, kde se připravuje na maturitu. Na tomto místě onemocní exsudativní pleuritidou.¹⁴ Po těžkostech, které se vyskytnou při dokončování maturity, je poslán do jihotyrolského Bolzana, kde se mu však opět nepodaří maturitu složit, a to kvůli změně jazyka, v kterém probíhají zkoušky; původně jím měla být němčina, ale v inkriminované době se mění na italštinu. Na tomto místě se znovu ozývá pleuritida a k ní se připojuje tuberkulózní infiltrát.¹⁵ V této těžké situaci je povolán zpět do vlasti, kde se roku 1921 stává mimořádným posluchačem teologie na Karlově univerzitě.¹⁶ Zde studuje čtyři roky a zkoušky skládá s výborným prospěchem.

Dne 29. dubna 1924 přijímá jáhenské svěcení. V tomto období začíná kázat a přispívat do novin a časopisů (Studentská hlídka, Museum, Lid). Jde o dobu velmi bouřlivou, neboť v roce 1920 vzniká Československá církev a mnozí katoličtí kněží a laici k ní přecházejí. Dne 15. června 1924 je Urban v kapli Klementina biskupem Sedlákem (1854–1930) vysvěcen na kněze a následný den slaví svoji první mši svatou v Emauzích. Po prázdninách, které stráví v Hájků, dokončuje v Arcibiskupském gymnáziu v Praze – Bubenči maturitu.¹⁷

Stává se magistrem kleriků a jejich instruktorem pro vyšší gymnaziální předměty v Kadani nad Ohří. Zůstává jím pak skoro dvacet let. Kleriky vede ke zdrojům františkánské pravdivosti a spirituality. Vyučuje náboženství, latinu, řečtinu a dějepis, a to v českém jazyce pro české kleriky a německy pro kleriky německé. V této době studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a často přejíždí mezi Prahou a Kadani. Po pěti letech svá filozofická studia zakončuje obhajobou disertační práce „Problém univerzálie u sv. Bonaventury“. 19. června 1930 je v Klementinu promován doktorem filozofie.¹⁸

¹³ ŠURÁNEK, Antonín. Č. 104. (Nedatovaný strojopis), s. 74–75.

¹⁴ Zánět pohrudnice s hromaděním zánětlivého výpotku v dutině vytvořené nástěnným a plicním listem pohrudnice. Srov. POVÝŠIL, Ctibor a Ivo ŠTEINER. *Speciální patologie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2007, s. 123.

¹⁵ Objasnění této nemoci nacházíme v současné Obecné patologii. Zdá se nám, že otec Jan onemocněl postprimární tuberkulózou. „*Tato forma tuberkulózy se rozvíjí u jedinců, kteří již s infekcí přišli do styku a byli senzibilizováni. Většinou vzniká na podkladě reaktivace stabilizovaných neboli spících ložisek, a to v souvislosti s poklesem celotělové odolnosti. Druhou možností je exogenní reinfekce.*“ Dále se uvádí: „*Typickým znakem této formy tuberkulózy je porogenní šíření infekčního agens, čemuž vždy předchází vznik kaveren a jejich otevření do drenážního systému plic, event. jiného orgánu.*“ POVÝŠIL, Ctibor; ŠTEINER, Ivo, et al. *Obecná patologie*. Galén, Praha, 2011, s. 98–99. Právě ono otevření kaveren do drenážního systému se nazývá tuberkulózním infiltrátem.

¹⁶ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 20.

¹⁷ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 21.

¹⁸ Srov. VENTURA, Václav. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 13. Dále jen VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*.

Oto Mádr vzpomíná na kněžské začátky otce Jana těmito slovy:

V začátcích coby mladý kazatel u Panny Marie Sněžné působil Jan Evangelista Urban jako radikál. Doma jako student jsem jednou slyšel: ‚Ten nový františkán Urban je výborný, ale moc přísný.‘ Katolický lid, zvyklý na běžná kázání, zpočátku reagoval na horlivého kazatele a zpovědníka zaraženě. Jenomže pod jeho kazatelnou postupně přibývalo jednotlivců, zvláště mladších, kteří přijali pozvání na hlubinu a žádali ho o duchovní vedení.¹⁹

Za krizový okamžik svého života otec Jan uvádí setkání s německou mystičkou a stigmatičkou Terezií Neumannovou (1898–1962) v roce 1927, kdy viděl otevřené rány na jejích rukou a nohou. Otec Jan říká: *„Toto zjištění ran a přitom vnitřní poznání jejich řeči je pro celý život tak důležité, že není místa, abych ještě jinak tento okamžik zhodnocoval.“*²⁰ V tomtéž roce mu je v Praze svěřen Třetí řád sv. Františka, který se snaží oživit převážně ošetrovatelskými kurzy a sociálními aktivitami pro chudé. Promýšlí encykliku Pia XI. *Ubi Arcano Dei Consilio* a její závěry se snaží uvádět do praxe. Práce se mu daří a řád zaznamenává růst, což je velkým znamením pro danou dobu, kdy dochází k odkřesťanštění společnosti. Slovy otce Jana: *„Kolem nás žijí lidé chudí, trpící, nemilovaní, neznající Boha. Jděte k nim, pomozte jim.“*²¹ Na tomto místě je vhodné připomenout i určitý boj, který otec Jan zakouší při přebírání Třetího řádu, jenž neměl valnou pověst. *„Já ovšem byl ‚ad maiora‘, jako pražský inteligentní kněz, jako ‚primát‘ budoucí provincie v nové době, určen – ve své mysli – pro profesuru apod., ne pro nějaké zpovědnictví jako ‚obyčejný‘ páter!“* Ovšem v dalších větách děkuje Bohu, že s ním udělal to, co On chtěl.²²

Řeholní institut Sester Apoštolátu sv. Františka vzniká ze společenství Třetího řádu sv. Františka v roce 1927. Sestry nosí prostý hábit a závoj a jejich hlavní činností je pomoc chudým a potřebným, ošetřování nemocných, vyučování náboženství, přípravy na přijetí svátostí a organizování exercicií či přednášek.²³ Činnost Apoštolátu má oporu v ministroví pošt a telegrafů Dr. Františku Noskovi (1886–1935), který navštěvuje mše svaté sloužené otcem Janem a po roce 1929 si ho vybírá jako svého zpovědníka; Urban

¹⁹ STŘÍBRNÝ. Večer Jana Evangelisty Urbana, s. 34.

²⁰ URBAN. *Memoriale*, s. 25.

²¹ Petr OPS, ed. *Srdcem i životem. Svědectví o zasvěceném životě*. Český Těšín: Cor Jesu, 1995, s. 14.

²² Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 29.

²³ Srov. Sestry Apoštolátu sv. Františka. *Apoštolát – Evangelní řád ve světě – dějiny* [16-10-15]. <http://www.frantiskanky.info/dejiny/>.

jím zůstává až do Noskovy smrti.²⁴ Ministr kupuje na Spořilově kantýnu, kterou proměňuje v kapli a z níž se následně stává základna rozvinuté činnosti na periferii.²⁵ Tento ministr si otce Jana vyžádá u představených za spolupracovníka a spolu začínají pracovat na projektu dvanácti kostelů na okrajích Prahy, jež mají být náhradou za stržený sloup Panny Marie na Staroměstském náměstí.²⁶ Sociální činnost Apoštolátu ocenil i apoštolský nuncius Petr Ciriaci dopisem z 22. 4. 1929.²⁷ Následujícího roku již Apoštolát bleskově expanduje po celé republice, dostává domky ve Svatém Janu pod Skalou, ve Staré Boleslavi, v Polici nad Metují a na dalších místech.²⁸

Apoštolát je Třetím řádem svatého Františka a je tvořen ze dvou částí: „bratři a sestry z ochoty“ a „bratři a sestry z povolání“. Do roku 1933 tyto dvě skupiny tvořily jednotu, následně se druhá skupina odděluje a tvoří samostatnou terciářskou obec zřízenou při kostele Panny Marie Sněžné v Praze.²⁹ Pro tuto druhou skupinu tvoří otec Jan pravidla se sliby a specifickou spiritualitou. Tento apoštolát otec považuje za své největší dílo.³⁰ Z těchto pravidel se ještě téhož roku stávají schválené Stanovy, které jsou poprvé modifikovány v roce 1948, následně v roce 1970 (reflektují Druhý vatikánský koncil) a 1991 (reflektují nový Kodex kanonického práva).³¹

Apoštolát je od začátku zaměřen především na působení v soukromém prostředí rodin a domácností, důraz je kladen na službu a pomoc nemocným, potřebným a trpícím lidem. V tomto duchu pracovaly sestry již před druhou světovou válkou hlavně na pražské periferii i na předměstích dalších velkých měst s obzvláště složitými sociálními poměry.³²

²⁴ Srov. Sestry Apoštolátu sv. Františka, ed. *Co není v „Memoriale“*. 1982, s. 13. Dále jen Sestry Apoštolátu. *Co není v „Memoriale“*.

²⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 14.

²⁶ Sestry Apoštolátu sv. Františka, ed. *Otec Jan Evangelista Urban. Kytice vzpomínek k jeho nedožitým devadesátinám 20. února 1991*. Praha: Sestry Apoštolátu (soukromý tisk), 1991, s. 4. Dále jen Sestry Apoštolátu. *Kytice vzpomínek*.

²⁷ „Byl jsem živě dojat dovídaje se, že Vaše sestry po náležité přípravě věnují se s příkladnou obětavostí právě vrstvám nejnižším, starají se o chudé nemocné a opuštěné, o dívky na periferii a vůbec o lidi sociálně slabé.“ *Lidové listy* ze dne 28. 4. 1929. Citováno podle VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 17.

²⁸ VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 18.

²⁹ *Tamtéž*, s. 18.

³⁰ Srov. HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005. Dějiny a kultura, s. 161. Dále jen HANUŠ. *Malý slovník osobností*.

³¹ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 18.

³² JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991, s. 150.

Druhou charakteristiku, tentokrát vnitřní, bychom mohli popsat těmito slovy:

Vnitřní náplní sester Apoštolátu je smír Božskému Srdci, a to především pro kněze, aby jim vyprošovaly milosti v jejich důležité službě.³³

Dále je třeba zmínit další Urbanovu činnost, a tou jsou studijní přednášky Katolické akce a Akademické studijní kurzy. Přednášky byly zaměřeny na katolická mystéria, na vztah mezi lékařskou a křesťanskou mravoukou, na katolickou sociologii, české dějiny a středověkou filosofii, na právní otázky a ontologii fyziky. Zájemců o studium je mnoho a vše zaštiťuje roku 1937 pražský arcibiskup Karel kardinál Kašpar (1870–1941) a z těchto studií činí samostatný studijní a vzdělávací ústav Studium catholicum; sám Urban se stává prefektem. Studium catholicum mělo propracovanou vzdělávací strukturu, tím připomínalo univerzitní vzdělávání.³⁴ Činnost instituce byla výrazně omezena v době války, o čemž svědčí Dr. Artur Pavelka: „*Válka zasáhla neúprosně do prvních let slibného vývoje. První protektor... kardinál Kašpar umírá, přednášková činnost podvázána, docenti rozptýleni, jeden z nejlepších z jejich družiny Dr. Alfred Fuchs umírá v Dachau...*“³⁵ Chod studia se po válce rychle obnovuje a arcibiskup Josef Beran (1888–1969) potvrzuje nové stanovy, zájem o vzdělání je obrovský. „*Přednášky zde konané oslovovaly inteligenci, připravovaly konverze a v dobách války po uzavření vysokých škol zde nacházeli útočiště i studenti teologie.*“³⁶ Studium catholicum bylo částečným splněním snu o katolické univerzitě.³⁷ Prezentace Studia catholica jsou hojně navštěvovány a následně se z nich „odrožují“ katoličtí lékaři, kteří zakládají Společnost sv. Lukáše, již otec Jan v letech 1937–1950 duchovně zaštiťuje. Jedná se zvláště o individuální vedení a měsíční exercicie.³⁸

Nelze si také nepovšimnout osmidenních exercicií, z nichž se postupně stane nejpodstatnější a neoriginálnější Urbanův přínos.³⁹ Tyto exercicie jsou jedinečné svou konkrétností a jasným zaměřením a vycházejí z hlubokého filosofického a teologického poznání otce Jana, při čemž slovník a způsob formulací je srozumitelný i prostým lidem. K dalším aktivitám patří práce pro katolickou Charitu, kde působí od roku 1929 do roku 1944. Také se stává neformálním poradcem politiků v otázkách náboženských;

³³ VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 18.

³⁴ Srov. *Tamtéž*.

³⁵ PAVELKA, Artur. Studium catholicum: do nového života činnosti. *Katolík* 1947, roč. 10, č. 41. In Sestry Apoštolátu. *Co není v „Memoriale“*, s. 38.

³⁶ HOUŠKA, Petr Alkantara OFM. *České františkánství*, Praha, 1996, s. 28.

³⁷ Srov. MÁDR. *Slovo o této době*, s. 15.

³⁸ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 29.; srov. Sestry Apoštolátu. *Kytice vzpomínek*, s. 35.

³⁹ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 22.

ve svých pamětech například vzpomíná na svou návštěvu u prezidenta Tomáše G. Masaryka, kterou vnímal jako lidsky prostou, oboustranně upřímnou a neformální.⁴⁰ Mezi lety 1933–1948 otec Jan působí jako vedoucí redaktor časopisu *Serafinský prapor*.⁴¹

Roku 1935 se stává členem přípravného výboru Sjezdu katolíků, kterého se následně i aktivně účastní. V tomto období se otec Jan účastní rozsáhlé přednáškové činnosti, pronáší mnohá kázání a projevy, píše velké množství článků do časopisů a publikuje i několik drobnějších samostatných prací. Píše stanovy pro Svaz mužů a také pravidla pro Sbor rytířů svatováclavských.⁴²

V roce 1938 je zvolen provinciálem františkánského řádu, vypracovává plán apoštolské činnosti k obnově provincie a nechává postavit kolej sv. Antonína v Kroměříži pro výchovu řeholního dorostu. V první polovině období, kdy zastával vedoucí pozici, se soustředí na misie a exercicie, kterými by „vrátil Čechy Bohu“. V polovině druhé se potýká s dohledem gestapa, výsledky, omezením práce i s udavači.⁴³ Mezi lety 1938 a 1941 má vstupy v Československém rozhlasu, v jejichž uspořádání klade christocentrické důrazy: „*Ke Kristu vše směřuje a vše v něm kulminuje*.“⁴⁴ Na pozici provinciála je vystřídán otcem Klementem, jehož sám jako náhradu za sebe navrhuje, jednak z důvodů zdravotních (TBC) a také pro uvědomění si svých lidských nedostatků, které ve svých pamětech s lítostí uvádí.⁴⁵

Po válce se již může otec Urban naplno věnovat apoštolské činnosti. Uvedme jen výběrový výčet aktivit od 1. 7. 1946 do 1. 7. 1947: pronesl 133 kázání v kostelích, 222 promluv na exerciciích, 46 řečí mimo kostel, odučil 122 vyučovacích hodin, zúčastnil se 45 shromáždění, vydal 4 knihy (995 s.), pokřtil 34 dospělých, uskutečnil 85 cest mimo Prahu.⁴⁶ V roce 1947 vznikají pobočky *Studia catholica* v Plzni a v Hradci Králové. Tyto a mnohé aktivity však byly ukončeny únorem 1948, kdy se k moci dostává komunistická strana. Otec si je vědom těžké situace, která postihla český národ, a své síly upíná k Apoštolátu, který na podzim roku 1949 transformuje tak, že sestry

⁴⁰ Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 64.

⁴¹ Srov. HANUŠ. *Malý slovník osobností*, s. 161.

⁴² VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 23.

⁴³ *Tamtéž*, s. 31.

⁴⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 33. Na tyto pořady vzpomíná P. Benedikt Holota: „*Ale čím dál více mě jeho [Urbanova] slova zaujímala, až jsem vyskočil, přilepil ucho na reproduktor a bez dechu naslouchal. Když promluva skončila, nahlas jsem řekl: To je to, co hledám! S tím člověkem se musím setkat!*“ *Tamtéž*, s. 185, pozn. 104.

⁴⁵ Otec Jan konkrétně uvádí: dráždivá povaha, nedostatek laskavosti, trpělivosti, dobroty, skromnosti. Srov. URBAN. *Memoriale*, s. 68.

⁴⁶ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 36.

přestávají venku nosit závoje a začínají pracovat v civilních zaměstnáních. Tento posun se v následující době projeví jako velice prozíravý.⁴⁷

1.3. Věznění (1950–1963)

Dne 14. 3. 1950 k domu otce Jana v Nespekách přijíždí Státní bezpečnost, která ho zatýká a převáží do Prahy, nejprve do Bartolomějské ulice a následně do věznici v Ruzyni. Otec Jan poznamenává: „*Úplný zmatek – jiné předpoklady, logika, význam slov, formulace.*“⁴⁸ V Bartolomějské ulici je zadržen 15. 3. 1950 a obžalován z protistátní činnosti.⁴⁹ „*Františkána Urbana při soudním přelíčení nutili, aby se přiznal ke spolupráci s nacisty, dominikána Braita označili za agenta katolické informační služby sídlící v Paříži.*“⁵⁰

Proces s „představiteli řádů“⁵¹ nazývaný také jako „Machalka a spol.“, se konal od 31. 3. do 5. 4. 1950 před Státním soudem v Praze.⁵² Mezi hlavní obžalované patřil právě Urban. Jako hlavní bod obvinění je uvedeno: „...*předávání špionážních (politických, hospodářských) zpráv auditoru pražské internunciatury Fornimu a později strahovskému opatu Jarolímkovi. Také si měl vytvořit svou zpravodajskou síť z bratří františkánů.*“⁵³ V zápisu Velitelství oddílu Sboru vězeňské stráže v Praze ohledně odsouzení Josefa Urbana je uvedeno, že „*byl rozsudkem státního soudu ze dne 5. 4. 1950 Or IV/II 31/50 odsouzen k trestu 14 roků těž. žal. a 30.000 Kčs event. 3 měs. těž.*

---

⁴⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 37.

⁴⁸ URBAN. *Memoriale*, s. 77.

⁴⁹ Srov. Archiv ministerstva vnitra České republiky, f. Krajské velitelství StB Praha, sv. Případ Urban, Zápis o zatčení, 15. 3. 1950. Citováno podle NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. České Budějovice, 2008. Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích: Katedra církevních dějin. Vedoucí práce Martin Weis, s. 55. Dále jen NĚMCOVÁ. *Čeští františkáni*.

⁵⁰ NEULS, Jindřich a Miroslav DVOŘÁK. *Co se skrývalo za zdmi klášterů*. Praha: Ministerstvo informací a osvěty, 1950, s. 65.

⁵¹ Popis mechanismu procesů pojednává Václav Vaško ve své knize *Neumlčená takto: „V politických procesech padesátých let nešlo o zjištění objektivní skutečnosti, vinu či nevinu obviněných, ale o veřejnou proklamaci politických, ideologických a propagačních tezí předem vypracovaných anonymními autory vykonstruovaných procesů. V tomto procesu šlo o diskreditaci řádů, katolické církve a Vatikánu jako 'agentů imperialismu'. Rámcový úkol zadalo vedení Komunistické strany k detailnímu provedení Státní bezpečnosti, prokuratuře a sdělovacím prostředkům. Těžiště úkolu – vyrobít zločin – připadlo Státní bezpečnosti.*“ VAŠKO, Václav. *Neumlčená, kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. II*. Praha: ZVON, 1990, s. 137.

⁵² Srov. BULÍNOVÁ, Marie, Milena JANIŠOVÁ a Karel KAPLAN. *Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. 1, Církevní komise ÚV KSČ ("církevní šestka")*: Duben 1949 – březen 1950. Brno: Doplněk, 1994. Edice dokumentů, s.402.

⁵³ Srov. VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2004, s. 176.

žal.⁵⁴ Následně je otec Jan převezen do Valdic a po více než roce do jiného vězení, kde je volnější režim a kde mohl opět začít svou apoštolskou činností.⁵⁵

Sám otec Jan je při líčení svého 13,5 letého věznění velice úsporný, ve svém životopise uvádí spíše jen výčty míst, která na své vězeňské pouti navštívil. „I s blízkými lidmi se o tomto tématu nechtěl bavit a na rtech měl slova o odpuštění.“⁵⁶ O létech strávených ve vězení říká svému spolubratru: „Nelituji těch let, protože tam jsem byl potřebnější, ani nenosím v srdci nenávist proti nim, spíše lítost nad nimi.“⁵⁷ Některá svědectví o jeho životě za mřížemi máme ve sborníku Otec Jan Evangelista Urban. Kytice vzpomínek. Této publikace se již bohužel otec Jan nedočkal. Spoluvězeň Josef Boubín, který působil v nemocnici jako ošetřovatel, v Kytici vzpomínek poznamenává:

Bylo mi dopřáno trávit v jeho blízkosti mnoho nádherných chvil. Nikdy mi z paměti nevyimízi čistý pohled jeho očí či dotek podané ruky, vyjadřující sílu i dobrotu nezlomeného ducha v tak zkoušeném těle. Ruky, která mnohokrát s rizikem udělovala spoluvězněm svátost křtu nebo podávala tajně Hostii a žehnala.⁵⁸

Na tomto místě je třeba zmínit podlomené zdraví otce Jana, jež se ve vězení horšilo. Urban zde dokonce prodělává tuberkulózu, která ho přivede na nemocniční lůžko. Dostává pak i přilepšení na jídle, takže se jeho stav následně zlepšuje.⁵⁹ Dochované dopisy z vězení jsou velkým svědectvím o jeho vnitřní síle. Uveďme zde ještě jeden fragment, který vrhá nové světlo na subjektivní prožívání žaláře samotným vězněm.

Při rostoucím a cítěném utrpení právě a současně a právě z něhož jsem nenučeně, přesvědčeně na dně a až do dna duše opravdu šťasten, neboť tím se stává dokonaleji a plněji to pravdou, co bylo po celý život předsevzetím, úmyslem a slibem, co bylo

---

⁵⁴ AMV, f. Krajské velitelství StB, Velitelství oddílu SVS v Praze, sv. Případ Urban, 9. dubna 1950. Cit. podle NĚMCOVÁ. *Čeští františkáni*, s. 55.

⁵⁵ BENEŠ, Petr Regalát a Karel ČERNÝ. *Historia Franciscana: Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*. Praha: Provincie bratří františkánů, 2004.

⁵⁶ Ústní svědectví sestry Apoštolátu sv. Františka Thomy Marie Pišové, nar. 4. 3. 1950, ze dne 8. května 2015.

⁵⁷ HOUŠKA, Petr Alkantara OFM, Ohlédnutí za jedním kněžským a řeholním životem. *Poutník* 2001, roč. 8, č. 1, s. 12–13.

⁵⁸ Sestry Apoštolátu. *Kytice vzpomínek*, s. 33.

⁵⁹ V prvním dopise z vězení, datovaném 7.–8. července 1951, otec Jan píše své mamince: „Nyní se způsob věznění změnil a já jsem v léčení, ale hned vás ujišťuji, že můj zdravotní stav není vůbec špatný, spíše se ještě upevňuje. Stravy mám dost a přídavky navíc (na týden).“ VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 43.

i velikou mou stálou starostí, zda plním svůj úkol. Zde jsem jist, neboť nic ze své vůle nemohu... Dnes jsem nejvlastněji na svém místě a ve svém povolání.⁶⁰

V dopisech, které otec Jan posílá z vězení, je zřetelně znát, že nepodléhá malomyslnosti, ale uvědomuje si realitu skutečnosti a duchovně ji reflektuje a mnohdy se chudobou, která ho obklopuje, nechává inspirovat k hlubokému zakoušení přítomné chvíle. Máme i indicie k tomu, abychom konstatovali, že otec Jan sledoval současný technický vývoj a vše promýšlel v kontextech duchovních i filozofických.⁶¹

Dne 12. září 1963 je otec Jan propuštěn na svobodu, avšak až do roku 1968 zůstává pod kontrolou bezpečnostních orgánů, které ho každý týden navštěvují a dotazují se na práci, kterou vykonává, a na lidi, kteří ho navštěvují.⁶² „*Otec Jan se vrátil z vězení nezlomen a bez trpkosti; vrátil se s pokojem v duši, který mají jen dobří a svatí lidé.*“⁶³ Zdá se nám, že pregnantní vyjádření ohledně prožitku věznění a její začlenění do Urbanovy teologie je uvedeno v časopise Doxa:

Ale je nepochybné, že se tato zkušenost [vězení] nesmazatelně vryla do jeho teologie. Odloučení, opuštěnost jako účast na Kristově kříži a zároveň jako dny Kristovy samoty a pokušení na poušti. To vše prožívá jako smysluplnou spoluúčasť na Kristově díle pro spásu světa.⁶⁴

1.4. Období relativní svobody (1963–1991)

Po návratu z vězení se vyhublý a bledý vrací do Nespek. Státní souhlas mu však není udělen, takže mše svaté musí sloužit tajně. Také lidé, kteří za otcem Janem přicházejí, musejí být velmi opatrní, neboť jeho okolí je v hledáčku tajné policie. Již ve vězení je otec Jan nadšen děním na Druhém vatikánském koncilu (1962–1965) a nyní se dostává k mnohem konkrétnějším výstupům tohoto shromáždění biskupů. O podnětech důkladně rozjímá, začleňuje je do svých pojednání a originálně je domýšlí. V této době věnuje mnoho úsilí obnově a vnitřnímu zrání Apoštolátu.⁶⁵

⁶⁰ Dopis z vězení. In *Tamtéž*, s. 45.

⁶¹ Srov. *Tamtéž*, s. 47.

⁶² Srov. Svědectví Anežky Nádvořnickové (s. Františky). Osobní dopis Petru Alkantarovi Houškovi z 16. 11. 1997. In *Tamtéž*, s. 47–48.

⁶³ Svědectví MUDr. Václava Bočka. In *Sestry Apoštolátu. Kytice vzpomínek*, s. 40.

⁶⁴ VENTURA, Václav. Jan Evangelista Urban, student opravdu mimořádný. *Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze* 2016, roč. 2, č. 1, s. 24.

⁶⁵ Srov. Svědectví Anežky Nádvořnickové (s. Františky). Osobní dopis Petru Alkantarovi Houškovi z 16. 11. 1997. In VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 47–48.

V roce 1968 získává státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti, a to mu umožňuje veřejně sloužit mše svaté, promlouvat k lidem při kázáních, organizovat exercicie a mnoho dalších činností, díky nimž mohl hlásat teologii prověřenou utrpením a strádáním.⁶⁶ Na tomto místě bych zmínil Teologicko-pastorační kurz, který probíhal v roce 1969, byl nahráván na magnetofonové pásky a následně přepsán do knižní podoby; v plné verzi vyšel v roce 2004 pod názvem *Duchovní slovo pro dnes a zítra*. Tato publikace bude stěžejní pro mou práci, neboť v ní otec Jan zřejmým způsobem vyjevuje své podněty týkající se posvěcených služebníků.

Nadešel však rok 1974 a otec Jan přichází o státní souhlas, opět se musí stáhnout a omezit své činnosti. V této době zvláště intenzivně promýšlí teologii Apoštolátu a též se soustředí na individuální duchovní vedení. „*Ve svém moudrém postoji uměňuje extenzitu činnosti, aby s ještě větší intenzitou se věnoval duchovní teologii pro růst Apoštolátu.*“⁶⁷ Roku 1982 prodělává závažnější operaci, jeho zdravotní stav se horší, zvláště zrak a chůze. V tomto čase převážně zůstává v Nespekách, kde ve skrytosti vykonává svou kněžskou službu.⁶⁸ V této době za ním přijíždí i vysvěcený kněz bez státního souhlasu, který umývá výkladní skříně na Václavském náměstí, současný pomocný biskup pražský Mons. Karel Herbst SDB, který ho žádá o uspořádání exercicií. Otec Jan se na něho laskavě podíval a řekl: „*Já jsem se už dost napřednášel, v tuto chvíli bych chtěl být se svým Pánem*“ a ukázal na svatostánek ve tvaru zeměkoule.⁶⁹

Své poslední roky prožívá otec Jan ve zvláštním stavu, kdy ho již tělo přestává poslouchat. O jeho bolestech podává svědectví spolubratr Benedikt Holota OFM:

Ke konci života, po osmdesátce – to už opravdu bylo desetiletí otcovy nemohoucnosti – mi jednou říkal: „Bratře, už to nejde.“ A byl jsem přesvědčený, že mu tak trochu uteklo proti jeho vůli, když se přiznal, že má bolesti. Říkal: „Víš, ani jsem si nemyslel, že takové bolesti existují. Někdy ani nevím, jestli jsou velké nebo malé, ale někdy je v nich něco slastného.“⁷⁰

Také zde nacházíme určité náznaky bojů, jež prožíval ve své víře, jakési temnoty. V rozhovoru se spolubratrem Benediktem praví: „*Člověk říká – věřím, ale tady*“ – ukázal na hrud' – „*nic necítí*“ a dále říká: „*Bratře, já už přežívám. Moji vrstevníci už*

⁶⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 48.

⁶⁷ VENTURA, Václav et al. „*Život se tvoří z přítomné chvíle*“: česká katolická teologie po druhé světové válce. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. Moderní česká teologie, s.14.

⁶⁸ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 48.

⁶⁹ Ústní svědectví pomocného biskupa pražského Mons. Karla Herbsty SDB ze dne 27. října 2015.

⁷⁰ STRÍBRNÝ. Večer Jana Evangelisty Urbana, s. 36.

*jsou na věčnosti. Přežívám už. Snad někdo na pohřeb přijde. Bratře, neopouštěj mne!*⁷¹

V posledních letech života měl otec Jan velkou oporu v sestřích z Apoštolátu, které se o něho v Nespekách starají a ošetřují ho. Měsíc před Vánocemi roku 1990 se zdravotní stav otce Jana zhoršuje, od svátku sv. Silvestra přestává jíst, prožívá noc, v které podrobně prochází svým životem, a následně předpovídá, že brzy zemře. V pondělí 7. 1. 1991 ve 13:15 otec Jan umírá.⁷² Pohřben byl 15. 1. na hřbitově ve Staré Boleslavi. Diecézní proces blahořečení P. Jana Evangelisty Urbana byl zahájen 8. listopadu 2000.⁷³

Shrnutí otcova charakteru vyjadřuje jedna žena, která dlouhá léta žila v jeho blízkosti, takto:

Viděl svět a život tak, jak jest, ponořený v Bohu, viděl, jak toto slzavé údolí hříchu a bolesti prozaňuje smírná oběť Ježíšova kříže a jak živý Pán Ježíš zůstává mezi námi v Nejsvětější Svátosti. A jeho svatost byla v tom, že neuměl svůj pohled od této skutečnosti odvrátit.⁷⁴

---

⁷¹ Srov. *Tamtéž*.

⁷² VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 49.

⁷³ *Pražská arcidiecéze: 17 kandidátů na blahořečení* (26.6.2008) [16-02-26]. <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/prazska-arcidieceze-17-kandidatu-na-blahoreceni/>>.

⁷⁴ Sestry Apoštolátu. *Co není v „Memoriale“*, s. 70.

2. Přehled vybraných témat prožívání kněžství u Jana Evangelisty Urbana

V první kapitole jsme nahlédli do životního příběhu otce Jana a spatřili jsme na pozadí jeho života hlavní důrazy, kterými je studium (*Studium catholicum*), vztah k trpícím (Apoštolát), vytrvalost ve zkouškách (nemoc, věznění) a angažované vnitřní přilnutí ke Kristu. To hlásal svým životem a právě jím se zaručil za učení, které si v následujících dvou kapitolách popíšeme podrobněji. Z Urbanova díla vybíráme ty klíčové body, které se týkají bezprostředně svěcených služebníků Božích – kněží, a zaměříme se právě na ty pojmy, které kněz ve svém životě nemůže opomíjet, neboť pro Urbana právě ony jsou konstitutivní pro integrální růst osoby k Bohu a následně pro službu lidem.

2.1. Dva základní pilíře kněžského života

Nyní vstupujeme k samému jádru toho, co říká otec Jan ohledně podstatných prvků života kněze. Když se zamýšlí nad tím, nakolik by se dalo prožívání kněžství redukovat na to nejpodstatnější, říká, že vše je třeba „zavěsit jakoby na dva závěsy“⁷⁵, a to na eucharistii a vnitřní modlitbu. Tyto dva závěsy jsou pro Urbana bytostně důležité a je třeba jim věnovat náležitou pozornost, neboť jejich pojetí je specifické, a pokud bychom tyto pojmy naplnili neúplným či chybným obsahem, nepochopili bychom myšlenkové pochody, které se objevují v celém Urbanově díle, zvláště v jeho pozdní fázi. Proto se v této podkapitole pokusím tyto dva pojmy v jejich plné šíři vyložit, abychom se následně mohli dostat k dílčím tématům, která vždy mají přímou souvislost s těmi dvěma závěsy, tak jak je myslí otec Jan.

2.1.1. Eucharistie

Niterný vztah otce Jana k eucharistii nacházíme v jeho díle na mnoha místech. Z období před vězněním uvedme například slova: „*Nejsv. Eucharistie jest pokrmem síly pro životní boj, nejsilnějším zdrojem milosti a věčné blaženosti, nejsladší útěchou*

---

⁷⁵ URBAN, Jan Evangelista. *Duchovní slovo pro dnes a zítra: Z teologicko-pastoračního kursu 1969*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 65. Dále jen URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*.

v bolesti tohoto světa.“⁷⁶ Tímto nám sděluje, jak důležitým zdrojem povzbuzení při prožívání každodenních obtíží eucharistie je. Obrátíme-li pozornost k závěru Urbanova života, pro ilustraci nám může posloužit již uvedené osobní svědectví Mons. Karla Herbsta SDB.⁷⁷ Za tímto výrokem a gestem vidíme, že pro Urbana je eucharistie spočínutím a možností být s Ježíšem, a to už jako s někým, kdo s ním prožil celý život. Když otec mluví o eucharistii, ví, že ona je zdrojem veškeré milosti. Pokud do nás Boží milost proniká a s námi spolupůsobí, je právě eucharistie naším duchovním životem.⁷⁸ Když otec Jan dále rozvažuje o tomto chlebu života, říká:

Vím, že tvá božská eucharistie je středem všeho. V ní jsi Alfa a Omega, v ní a kolem ní je celý věnec ostatních svátostí, úcty Boží, modliteb a duchovního života. (...) A eucharistie je síla, která se potom rozlévá i do výkonu a díla spásy. Tedy ona zůstává kořenem, ona je také vrcholem. Jestliže jí se začíná síla k plnokřesťanskému životu, pak také v jejím touženém, až denním přijímání v oběti Kristově je vrchol celého křesťanství, vrchol díla spásy.⁷⁹

V této třetí ukázce z roku 1969 nacházíme eucharistii jako centrum, kolem něhož se točí veškerý život křesťana. Eucharistie je zde nahlížena jako osobní sklonění Boží a člověk v ní nachází svoji identitu.

Opominout nemůžeme ještě jeden aspekt eucharistie, a tím je její komunitní charakter. O něm Jan Evangelista Urban říká, že je něčím pozapomenutým, co se po Druhém vatikánském koncilu vynořilo.⁸⁰ Velice krásný text nacházíme v druhém díle *Vzrůstu ke Kristu* v kapitole o eucharistii, kde Urban říká:

Eucharistie je svátost jednoty a totožnosti v Kristově těle. A potom i duchovní vzrůst se nemůže oddělit od vzrůstu v jednotu s bratrem a sestrou, od vzrůstu v lásce, upřímnosti, pomoci. A ne tedy jenom, že mám jakousi lásku k bližnímu, ale moje dokonalost, ctnost, svatost jen tehdy celá roste, když v ní roste i tato jednota těla Kristova, toto společenství, a ne jen když by rostla láska ke Kristu a láska k jeho tělu – bližnímu – by byla zakrněná, sobecká. Tak je podstatné v duchovním životě být si vědom, že k němu patří můj vztah k bližnímu, k církvi a že je tento vztah nejen příkazem, ale že je založen na skutečnosti, kterou je náš Pán a Spasitel mezi námi v Eucharistii. Nedbalost v lásce k bližnímu je

⁷⁶ URBAN, Jan Evangelista. *Učení víry pro vstup dospělých do Církve Kristovy*. Praha: Bohuslav Rupp, 1946. Studium, s. 164.

⁷⁷ „Já jsem se už dost napřednášel v tuto chvíli bych chtěl být se svým Pánem“ a ukázal na svatostánek ve tvaru zeměkoule.

⁷⁸ Srov. URBAN, Jan Evangelista. K duchovnímu vedení kněží. In URBAN, Jan Evangelista. *Zkušenosti z exercicií 1981-1995*. 1995, s. 74. Dále jen URBAN. K duchovnímu vedení kněží.

⁷⁹ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 48.

⁸⁰ Srov. URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty XIV*. (Nedatovaný strojepis), s. 28.

nedbalost k Eucharistii. Kdo nevzrůstá v lásce k bratru a sestře, neroste asi ani v lásce k Eucharistii.⁸¹

Ve výše uvedené citaci nacházíme velmi těsné spojení vertikálního vztahu ke Kristu a horizontálního vztahu k bližním. Tento postoj se nám jeví jako velmi zralý, a když se zahledíme do konstituce Druhého vatikánského koncilu *Sacramentum Concilium* do kapitoly o eucharistii, výše zmíněný horizontální prvek nacházíme i zde: „*Prostřednictvím Krista mají den ze dne [věřící] dorůstat k dokonalejší jednotě s Bohem i mezi sebou, aby nakonec Bůh byl všechno ve všem.*“⁸² O čtyři dekády později papež Benedikt XVI. v encyklice *Deus Caritas Est* na toto téma poznamenává: „*Jestliže v mém životě schází kontakt s Bohem, pak mohu v tom druhém vidět jen druhého a nedokáži v něm uznávat Boží obraz. Jestliže však ve svém životě kompletně nedbám na pozornost vůči druhému a chci být pouze ‚zbožný‘, naplňovat své ‚náboženské povinnosti‘, pak vysychá také vztah k Bohu. Uvedený vztah je pouze ‚korektní‘, avšak bez lásky.*“⁸³ Považovali jsme za důležité se u tohoto důrazu otce Jana pozastavit, neboť na této věci si můžeme představit jeho správné intuice, které v druhé polovině 20. století a na začátku 21. století reflektuje i učitelský úřad Církve a vtěluje je do svých dokumentů.

Vidíme, že otec Jan měl k eucharistii vztah velké úcty, ale zároveň říká, že eucharistie je „mohutnou přípravou“, a to přípravou bezpodmínečnou a zdrojovou a právě z ní se do světa rozlévá síla k uskutečnění díla spásy. „*Je-li eucharistie a modlitba začátkem a vrcholem, přesto není vším. Vším je celé dílo spásy, vším je celý život.*“⁸⁴ A když se otec Urban zabývá tím, jak vnitřně propojit život každého jednoho člověka s tajemstvím eucharistie, tak tuto syntézu nazývá konsekrací, jejíž jádro si nyní představíme, a to se zaměřením na služebné kněžství.

Časté téma, o kterém otec Jan promlouval, bylo téma posvěcování života a světa v jeho plné šíři. Co tím myslel, se pokusíme nastínit na následujících řádcích. Nejprve však poznamenejme, že se soustředíme na jeho pojetí pro kněze. Sestrám Apoštolátu svatého Františka totiž otec Jan toto téma podával s jistými modifikacemi.⁸⁵

---

⁸¹ URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst ke Kristu. 2. díl. Vzrůst duchovní zkušenosti*. Praha: Alverna, 1993.

⁸² SC 48.

⁸³ Benedikt XVI. Encyklika *Deus caritas est* o křesťanské lásce ze dne 25. ledna 2006. Praha: Paulínky, 2006, s. 27–28.

⁸⁴ *Tamtéž*.

⁸⁵ Pro ty, kteří se zajímají o pojetí otcova pojmu konsekrace pro sestry, doporučuji k přečtení jeho homilii z roku 1971: URBAN, Jan Evangelista. *Homilie, prosinec 1971*, s. 16–22. Citováno dle přepisu textů In HOŠŤÁLKOVÁ, Věra. *Homilie Jana Evangelisty Urbana nad liturgickými texty nedělí a svátků (cyklu A) a jejich odkaz pro věřící*. Olomouc, 2004. Diplomová práce. Cyrilometodějská teologická

Otec Jan své uvažování začíná přemítáním o vtělení Ježíše Krista, kdy On pojal do sebe určitým způsobem celé stvoření, a to podstatně. Udělal to proto, aby ho vrátil Otci, jelikož se člověk odcizil Bohu svým hříchem a bylo třeba, aby přišel Vykupitel, který ve svém těle (srov. Kol 1,22) přivede vše k Otci. To pro nás znamená, „že jsme v něm, že jsme pojeti – a to je hlavní – do jeho oběti, že jsme konsekrováni, absolutně spoluposvěceni, neboť jsme organickou součástí jeho oběti.“⁸⁶ To, co se děje v Kristu, se nějakým způsobem uskutečňuje v církvi, a dokonce i v lidstvu, které je vždycky potencionálně církví. „*Kristus úkonem své vůle nás spolukonsekruje v oběti oltáře, která je totožná s obětí kříže.*“⁸⁷

Kněz je ten, kdo má moc vkládat do oběti vše, co chce. Tímto aktem dochází k navrácení stvoření do věčného Otce. Kristovu činnost na kříži otec Jan nazývá první konsekrací a činnost kněze je nazývána konsekrací druhou. Když takto uvažujeme o mši svaté, spatřujeme, že není obětí jenom Kristovou, ale všech, a dokonce celého tvorstva. Zde otec Jan upozorňuje, že je třeba si uvědomit, že je pouze jedna trvalá mše, jedna trvalá konsekrace rozlitá po celém světě. My všichni do této jedné mše vstupujeme jako ti, kteří ji aktuálně v tomto okamžiku konají, vstupujeme do ní jako *spoluobětovaní*. Kněz má být v duchu a pravdě obětníkem i obětovaným, má mít ve vědomí, že funguje jako *figura Christi* a že Kristus *in sua figura* v knězi koná v tom okamžiku svou jedinou oběť. Dávejme si pozor, abychom nevykonávali pouze obřad, ale abychom mši svatou opravdu sloužili.⁸⁸ Kněz by měl vše uzavírat do oběti, kde se vše stéká a vše splývá: „*naše charizmatičnost i naše necharizmatičnost, naše hříchy i naše svatost, naši draží kolem nás a naše utrpení i utrpení jiných, všechny bolesti, války, neštěstí.*“⁸⁹ S radostí zjišťujeme, že i v církevním dokumentu Direktář pro službu a život kněží nacházíme podobnou myšlenku: „*Musí se tedy učit [kněz] vnitřně se spojovat s obětí tím, že klade na obětní oltář celý svůj život jako zřejmé znamení nezištné a prozřetelné Boží lásky.*“⁹⁰

Výše jsme uvedli, že oběť Kristova je jenom jedna. K tomu, abychom pochopili, co tím je myšleno, otec Jan podává poetický obraz, který nacházíme v tzv. Rozmanitostech a námětech, které Urban namluvil na magnetofonové pásky pro své sestry, a následně

---

fakulta Univerzity Palackého v Olomouci: Katedra filosofie a patrologie. Vedoucí práce: Václav Ventura, s. 79. Dále jen HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*.

⁸⁶ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 51.

⁸⁷ *Tamtéž*.

⁸⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 51–53.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 53.

⁹⁰ Kongregace pro klérus. *Direktář pro službu a život kněží: nové vydání z roku 2013*. Praha: Česká biskupská konference, 2016, čl. 66.

byla tato slova sestrami přepsána do patnácti sešitů.⁹¹ Kristovu oběť přirovnává ke stromu, který vyrůstá z hlubokých a neviditelných kořenů nekonečného božství a boholidství. Tento strom *vrůstá* do viditelného světa svým kmenem, větvemi a listy. Co tomuto stromu dává život, je míza, která přichází z věčnosti (z kořenů) a vstupuje do každé buňky tohoto stromu. Touto buňkou je jeden kněz a jedna mše svatá. Dohromady tedy tyto buňky tvoří jednu Oběť, ale zároveň i každá buňka je tou Obětí. Když kněz slouží mši svatou, tak jako buňka vstupuje do kmene stromu a v tom okamžiku přijímá mízu a v tu chvíli koná skutečnou Oběť Kristovu.⁹² Toto Urbanovo pojetí nám připadá v plném souladu s tím, co říká Katechismus katolické církve z roku 1997:

Kristova oběť a oběť eucharistie je jedna jediná oběť: Vždyť jde o jednu a tutéž oběť a sám Ježíš ji přináší skrze službu kněží, on, který jednoho dne obětoval na kříži sám sebe: různý je pouze způsob, jímž se oběť přináší.⁹³

Postupme však dále při objasňování pojmu konsekrace. Kdybychom opravdu byli zaměřeni k tomuto konsekrování, tak bychom celý svůj život mohli vidět jako stálou přípravu na mešní oběť. „*Tímto vrcholem však je vše spojeno, takže k němu máme nést celý den ve stále čistší a pevnější pravdě, to je celý den se všemi jeho částmi, složkami, které dohromady tvoří hostii.*“⁹⁴ Když po vykonané oběti odcházíme do obyčejného života, činíme to proto, abychom sbírali své ofertorium pro oběť příští. Tímto se celý život kněze stává stálým ofertoriem.⁹⁵

Konsekrace vyžaduje, abychom stále přinášeli k obětování svou hostii, sebe. Proto má mít celý den ráz obětní, kněžského smíru a oběti. Kdo má den rozbitý na drobnosti a své zájmy, úmysly, starosti, rozčilování, rozptylování, ten přináší jakoby hostii rozdrobenou. Jen ten, kdo má pojetí jednoty celého dne a všechno, co den přináší, skládá v jednu pevnou, čistou hostii, ten koná dobře svou kněžskou službu, kněžskou oběť.⁹⁶

Ve výše uvedených slovech nacházíme jeden z plodů onoho konsekračního úsilí: je jím uvědomělé uspořádání dne člověka, sjednocování našich snah a bojů do jedné hostie, kterou při následující mši svaté budeme moci přinést na oltář a nechat konsekrovat do rukou Otcových. Když otec Jan mluvil k sestřím, říkal jim:

⁹¹ V prvním sešitě nacházíme zmínku, že otec Jan již po 45 let provází sestry, tak můžeme počátek těchto Rozmanitostí a námětů stanovit přibližně na rok 1972.

⁹² Srov. URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty II.* (Nedatovaný strojopis), s. 72.

⁹³ KKC 1367.

⁹⁴ URBAN, Jan Evangelista. *Homilie*, 2. cyklus B, s. 10. In HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*, s. 150.

⁹⁵ Srov. URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 53.

⁹⁶ URBAN, Jan Evangelista. *Homilie*, 2. cyklus B, s. 10. In HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*, s. 150.

„Konekce je božské dílo v nás, je jádrem všeho.“⁹⁷ Urbanovo učení o konsekraci je poměrně originální a inspirativní a člověka může navést k tomu, aby si uvědomil, proč vlastně vše dělá, a zároveň mu to může pomoci k tomu, aby při mši svaté dokázal odevzdat své zdary i nezdary jako dar určený k proměnění, jak by otec Jan řekl – aby vše navrátil věčnému Otcí.

2.1.2. Kontemplace v životě kněze

Druhým klíčovým pojmem, který často otec Jan používal, bylo slovo kontemplace. V následujícím pojednání si objasníme, co měl tímto termínem konkrétně na mysli. Když otec Jan mluví o kontemplaci, míní jí převážně kontemplativní život, jehož definice zní: obrácení ducha a srdce k vyšší skutečnosti.⁹⁸ Sám otec Urban podává toto upřesnění:

Kontemplace, to je snaha vidět Boha! Vidět ho stále skutečněji, trvaleji, ve všem a vše s ním. Říkáváme, že je to sebranost mysli, ale je to lépe řečeno: vidět Boha životně, až citěně, působivě ve všem a v sobě! To je stálý prostředek, který nás provází a má provázet vždy a ke kterému se máme stále živěji vracet, když se zapomeneme ve světě a v sobě!⁹⁹

Z výše řečeného poznáváme, že kontemplace není jen nějaká činnost vedle dalších. Je to spíše jakési bytostné nastavení k tomu, který tu stále je a ve světě působí. Kontemplací není odtržení „obyčejných“ prací od „vznešených“, ale to, aby i ty „obyčejné“ byly prožívány životně a vždy ve spojení s Bohem. A z toho vyplývá také další věc, a to, že kontemplace není výsadou jen úzké skupiny duchovních lidí, ale k tomuto prostředku mají přístup všichni. Otec se zde zamýšlí nad vyjádřením Druhého vatikánského koncilu v konstituci o Božím zjevení *Dei verbum*, kde se uvádí: „*Tato posvátná tradice a Písmo svaté obojího Zákona jsou jako zrcadlo, ve kterém církev putující na zemi nazírá Boha, od něhož všechno přijímá, až do času, kdy bude přivedena k patření na něho tváří v tvář, tak jak je.*“¹⁰⁰ A to již není nazírání výlučné, ale úplné,

⁹⁷ URBAN, Jan Evangelista. *Homilie*, 1. cyklus 1975, s. 53. In HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*, s. 251.

⁹⁸ GOFFI, Tullo a Stefano DE FIORES. *Slovník spirituality*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 406.

⁹⁹ URBAN. K duchovnímu vedení kněží, s. 74.

¹⁰⁰ *Dei Verbum* 7. Pro lepší pochopení uvádíme latinský text: „*Haec igitur Sacra Traditio et Sacra utriusque Testamenti Scriptura veluti speculum sunt in quo Ecclesia in terris peregrinans contempletur Deum, a quo omnia accipit, usquedum ad Eum videndum facie ad faciem sicuti est perducatur.*“

absolutně nejširší, tj. vidění, nazírání, dívání se na Boha ve všem a vždycky. Ne pouze v modlitbě. Vždycky.¹⁰¹ Hlavní je vidět, ne podívat se, nýbrž vidět, ponořovat se díváním. Objevovat Boha, objevovat svět skutečně, jak je, objevovat i sebe ve spojení s Boží plností.¹⁰² Zde narážíme na další slovo, které otec Jan často používá, a tím je plnost. K objasnění toho, co tento termín znamená, nám poslouží Urbanovy exercicie z roku 1976, ve kterých nám ho přibližuje:

A tu vám nabízím slovo, zdali vám odpoví, že ze všech různých pojetí Boha a představ o Bohu, je také jedno blízké jemu a mně se vynořilo jako: Plnost. Plnost! Čeho? Plnost bytí, plnost všebytí, všesíly, věčnosti, plnost dobroty, plnost krásy, plnost všudybytí, plnost vždybytí, plnost všedobra, plnost plnosti..¹⁰³

Další upřesnění tohoto pojmu nacházíme v homilii z roku 1973. Když promlouvá o počátku světa, opírá se o začátek Janova evangelia a říká: „*Představíme si, je to blízká představa, ale přece jen představa – jakoby nekonečné moře Plnosti Boží, bezbarvé, nepředstavitelné, nekonečně dokonalé, nekonečně žijící.*“¹⁰⁴ V těchto slovech spatřujeme Urbanovu nejhlubší představu o Bohu, která je plná novotvarů, které se snaží alespoň v náznacích rámovat neuchopitelné. To se pokouší vyjádřit i teologie analogií jsoucná, a to svým třetím krokem, jímž je krok absolutní míry (*via eminentiae*).¹⁰⁵ A my si uvědomujeme, že jsme na samé hranici toho, kam až může lidský rozum dosahovat.

Poté, co jsme si nastínili, co otec Jan myslí slovem kontempace, můžeme přistoupit k jeho pojetí fází, kterými si člověk prochází při své duchovní cestě. Jako první stupeň, který známe již od doby středověku, uvádí *dovědění se o Bohu*. V zásadě se jedná o poznání diskurzivní, kdy se rozumem zajímáme o Boha, studujeme nauku, poznáváme jaký je. Ale aby se mohlo postoupit dál, je třeba, aby toto poznání bylo hlouběji promyšleno, a to způsobem, že se dozvíme nějakou tezi, podržím si ji v paměti, vracím se k ní a následně si ji znovu a nově uvědomuji. Dalším stupněm cesty ke kontemplaci je *přemýšlení o Bohu*; když častěji přemýšlím o Bohu, tak co by mohlo nastat jiného,

---

¹⁰¹ Srov. URBAN, Jan Evangelista. *Velká obnova o kontemplaci*. Praha: Scriptum, 1991, s. 8. Dále jen URBAN. *Velká obnova o kontemplaci*.

¹⁰² Srov. *Tamtéž*, s. 9.

¹⁰³ Dále jen URBAN. *Velká obnova o kontemplaci*, s. 30.

¹⁰⁴ Slova pro život března, září – říjen 1973, s. 6–11. In HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*, s. 96–97.

¹⁰⁵ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010. Teologie, s. 108–114.

než že se modlím, říká otec Jan.¹⁰⁶ Pokud takto přemýšlím o Bohu, spontánně přicházejí mé prosby, díky, údiv, klanění. Srdce člověka se ozývá k Božím impulsům. Tato interakce je dosud přemítavou modlitbou. Třetí fází je *vnitřní obcování s Pánem*. Pokud jsem modlitbě oddaný, a to dychtivě, hladově a žíznivě, docházím k onomu spočinutí v něm, kdy se dívám očima duše na jeho jsoucnost ve mně a svou jsoucnost v něm. Tomuto stupni již můžeme říci kontempace v silném smyslu slova.¹⁰⁷

Pokud se ptáme, kde nachází člověk předmět této kontempace, od otce Jana se dozvídáme, že vlastně všude, neboť kontemplativní člověk všude hledá Boha, nejen v sobě, ale i kolem sebe, ve věcech, lidech, událostech, utrpeních, radostech, pracích. Bůh mu jakoby skrze výše zmíněné skutečnosti prosvítá a v nich se projevuje, jako by člověk nacházel Boží stopu a následně ji nazíral – *contemplatur divina in rebus*.¹⁰⁸ Jak člověk kráčí v tomto spoluvědomí Boha, stále častěji nachází tyto Boží stopy, které živí jeho duchovní život. Je třeba si však uvědomit, že se nejedná pouze o dílo lidské, ale každá duchovní aktivita musí probíhat v interakci s Nejvyšším a vše by se mělo uskutečňovat ve stavu hluboké pokory.¹⁰⁹

Pokud se ptáme na to, jak by bylo možné prakticky vrůstat do stavu, kdy Boha uvidíme ve všem, otec Jan nám podává poměrně jednoduchý návod, který se skládá ze dvou kroků. Prvním krokem je „*malé tajemství*“, jímž má otec Urban na mysli invokaci, jež odpovídá našemu vztahu k Bohu, který v přítomné chvíli prožíváme. Jako příklad můžeme uvést chvíli, kdy zjišťujeme, že jsme zhřešili a naše *malé tajemství* může znít např.: „*Bože, buď milostiv mně hříšnému!*“ Tato upřímná častá chvilková zastavení během dne by se měla stávat jakýmsi *základním tónem našeho myšlení, cítění a chtění*, a to ve všech činnostech, které během dne konáme. Otec Jan tento úkon nazývá *dýcháním duše* a při pravidelném a častém opakování by mělo docházet k čím dál větší pravdivosti a mělo by být čím dál souvislejší. Otec Jan říká: „*Jmenuje se proto tajemstvím, že je vyslovením mého nejvnitřnějšího vztahu k Pánu Bohu, malé proto, že je vysloveno lehkým způsobem. Až když splyne v souvislý, živý stav vědomí, stane se tajemstvím velkým.*“¹¹⁰ Druhým krokem je pak „*bdělost srdce*“, což jsou delší návraty duše k Bohu, a to v počtu 3–5, které probíhají v jasně stanovených časových úsecích dne. V tomto čase po dobu 2–4 minut se sám sebe ptám – Za prvé: Kde je mé srdce?

¹⁰⁶ Srov. URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 37–38.

¹⁰⁷ Srov. *Tamtéž*.

¹⁰⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 38.

¹⁰⁹ Srov. *Tamtéž*.

¹¹⁰ URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst ke Kristu. 1. díl. Stavební prvky duchovního života*. Praha: Alverna, 1993, s. 81. Dále jen URBAN. *Vzrůst ke Kristu. 1. díl*.

Na co zrovna myslím? Jak jsem žil od posledního vzbuzení bdělosti? Snažím se být co nejpřímnější. Za druhé: Kde má být mé srdce? Od pozemských věcí se vracím do přítomnosti Boží. Následně lituji svého odloučení od Boha a v tomto stavu se snažím vytrvat.¹¹¹ „Bez sebranosti myslí není pokroku v duchovním životě. Jsou jen samé hříchy, pokušení, rozčilování, nečisté úmysly, změna nálad a život podle citů přirozených.“¹¹²

Metodu popsanou v předchozím odstavci jsme našli v knize *Vzrůst ke Kristu*, jejíž vznik můžeme datovat do roku 1969, neboť z tohoto roku nacházíme její strojopis. Avšak objevil jsem, že již v roce 1943, při duchovních cvičeních pronášených k seminaristům v Hradci Králové, tuto metodu prezentuje v podstatě stejným způsobem. Proto, že tento způsob otec Jan doporučuje i po dvaceti šesti letech, během nichž prožil i těžké chvíle věznění, můžeme předpokládat, že se pro otce Urbana jednalo o metodu užitečnou a osvědčenou. V duchovních cvičeních je uveden při popisu *malého tajemství* odkaz na knihu Cassiana Karga *Ve škole Spasitelově*,¹¹³ ze které otec Jan čerpal inspiraci.¹¹⁴ V těchto exerciciích je shrnut vlastní cíl tohoto asketického snažení, který v roce 1943 nazývá *návraty k Bohu*.

Duše si je stále více vědoma Boha v sobě. Poměr k Němu je stále uctivější. Doba obrátů k Bohu je častější, okamžiky se zhušťují, stávají se intimnějšími, samovolnými a chutnými. Po chvílích u Boha touží duše „s lahodnou mlsností“. Tento stupeň záleží na čistotě srdce, na věrnosti v modlitbě a sebezáporu. Nečisté srdce, špatná modlitba, nedostatek kajícího jsou překážky působení milosti. V konečných stupních vědomí Boha se stává více a více spojitější, vydechuje stále více lásky.¹¹⁵

Poněkud konkrétněji Urban popisuje plody života v přítomnosti Boží v knize *Duchovní život*, která člověka praktickým způsobem provází v cestě, která je završena *spojením s Bohem*:

---

¹¹¹ Srov. *Tamtéž*, s. 82. Tuto metodu nalézáme i v knize *Duchovní život* a kopíruje zde prezentovaný způsob. URBAN, Jan Evangelista. *Duchovní život*. Praha: Atlas, 1946, s. 36–37. Dále jen URBAN. *Duchovní život*.

¹¹² URBAN. *Vzrůst ke Kristu*. 1. díl., s. 81.

¹¹³ Můžeme potvrdit, že tato kniha pojednává o výše zmíněné metodě, a nacházíme zde i mnohé příklady lidí, kteří tuto metodu praktikovali a následně reflektovali. Samotné jádro nacházíme ve druhé kapitole a zjišťujeme, že otec Jan tuto nauku přebírá, bez větších úprav. KARG, Cassian. *Ve škole Spasitelově I. díl, cvičebnice vnitřního života*. 2. vydání. Olomouc-Řepčín: Kongregace sester Dominikánek – vlastní náklad, 1927.

¹¹⁴ URBAN, Jan Evangelista. *Základy duchovního života: duchovní cvičení konaná v prosinci 1943 v semináři v Hradci Králové*. 1943 (strojopis), s. 37–39.

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 39.

Vědomí Boží přítomnosti nás stále varuje, abychom první hnutí ovládli podle milosti, abychom byli v utrpení trpěliví a láskyplní, v radosti a ve štěstí pokojní a neoddávali se úplně tomu, co je časné; připomíná věčnost, abychom nezoufali, nutí ke ctnosti. Co věci ujde, když jsme rozptýleni!¹¹⁶

Stav, který jsme si výše popsali, by neměl být stavem jen několika vyvolených, ale měl by být stavem každého věřícího – a to ne *počátečním* či *středním*, ale stavem výsostným a každodenně aktuálním. Zejména kněží by měli jít příkladem, a to zvláště proto, aby se neutopili ve shonu světa, který by měl být překonáván právě oním silným klidem kontempace.¹¹⁷ Pouze kontempace, vědomí Boha v duši, může slovo kněze naplnit životností, aby bylo vpravdě skrze nás a z nás slovem Božím. Otec Jan nazývá kontemplaci dokonce lékem, antidotem (protijedem) či antitoxinem pohybu a rozptýlení. Kontempace je lékem na odumírání Boha v lidském podvědomí.¹¹⁸ Urban rád užívá slovní spojení, které dostal od představené jednoho řádu – *kontempace v tlačenici*. A říká, že něco takového je možné, a že dokonce podobnou myšlenku již zaznamenal u knížete mystiky, svatého Bonaventury.¹¹⁹ „*Kdy jindy než dnes při přelomu lidského myšlení, lidské víry, při náporu toho, co je proti Bohu, je kontempace nápirem na stranu, kde je Bůh.*“¹²⁰

Téma kontempace je pro Urbana velmi důležité a zvláště po návratu z vězení jej často používá a vštěpuje jej jak sestřám v Apoštolátu, tak kněžím, ale i laickým posluchačům. V tom spatřujeme, že pro otce Jana není kontempace činností vyhrazenou pouze duchovnímu stavu, ale je otevřená všem lidem. Toto téma má v Urbanově pojetí velmi blízko k tomu, čemu asketika říká, přebývání v Boží přítomnosti či neustálá vzpomínka na Boha.¹²¹ Tento způsob modlitby veškerou lidskou činnost zaměřuje k Bohu a působí, že člověk všemu svému jednání dává hodnotu a vše dělá s Bohem a pro Boha.

---

¹¹⁶ URBAN. *Duchovní život*, s. 34.

¹¹⁷ Srov. URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 38.

¹¹⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 39.

¹¹⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 41.

¹²⁰ *Tamtéž*.

¹²¹ Tomáš kardinál Špidlík vysvětluje pojem neustálá vzpomínka na Boha takto: „*Ve světě, ve kterém panuje neustálé zapomenutí na Boha (léthé), se kontemplativní duše snaží o to, aby probudily stálou vzpomínku na Boha, aby měli 'vidění' Boha ve všem.*“ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2002. Dílo Tomáše Špidlíka, s. 435.

2.2. Ostatní témata

Po těchto tématech, která otec Jan považoval v životě kněze za klíčová, můžeme přistoupit k dalším dílčím aspektům kněžského života. Tyto okruhy jsou neméně inspirativní pro toho, kdo chce pochopit Urbanovo celistvé uvažování o tom, kým by měl vysvěcený služebník být. Hledajícím mohou poskytnout důležité kamínky zapadajícími do mozaiky, jež se v této práci snažíme prezentovat. Připomeňme si, že nám jde o nacházení inspirací, která by i knězi žijícím v dnešní době mohla usnadnit přístup k tomu, co by se dalo nazvat jeho identitou. Na závěr dodejme, že otec Jan Evangelista Urban pevně stojí na třech pilířích, jimiž je Písmo svaté, Tradice a Magisterium církve.

2.2.1. Prorok

Výrazným prvkem kněžského života, o kterém otec Jan často hovořil, je prvek prorocký. K pochopení toho, jak tento aspekt vnímá sám Urban, nám poslouží struktura jeho exerciční přednášky. Ke vstupu do tématu otec poukazuje na určitý empirický fakt, že v dřívějších dobách a v různých kulturách měl kněz funkci jakéhosi prostředníka, kdy působil od lidí k božství, ale také od božství k lidem. V některých kulturách kněží zprostředkovávali oba tyto prvky, v některých pouze jeden. Pokud se podíváme na pronikání Božího působení v izraelském národě, zjišťujeme, že výše zmíněné linie stojí vedle sebe, avšak někdy i proti sobě.¹²²

Abychom byli konkrétnější, jedná se o kněžskou linii, jež zajišťuje oběti a vysílá své modlitby k Bohu – tuto linii bychom mohli nazvat linií vzestupnou – od člověka k Bohu. Zároveň však zde působí proroci, kteří jsou lidmi svobodnými a „neinstitucionálními“, a ti v síle Božího uchvácení mluví slovo Boží; tyto proroci zprostředkovávají linii sestupnou, tzn. od Boha k člověku. Ježíš Kristus v sobě tyto dvě linie spojuje v podobě absolutní oběti a současně jako nejvyšší prorok. Všimněme si, že když v evangeliích Ježíš koná nějaký zázrak, skoro vždycky před vlastním spásonosným činem provede nějaký úkon díky (povzdech, obrácení očí k nebi, děkování Otci atd.). To zobrazuje ony dvě linie, prorockou a kněžskou. Když následně posílá Ježíš učedníky do světa, neposílá je pouze jako kultovní činitele, ale především jako proroky.¹²³

¹²² Srov. URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 162.

¹²³ Srov. *Tamtéž*.

Křesťanské pojetí kněze má obsahovat oba výše zmíněné rysy – být činitelem úcty k Bohu a – být mluvčím věčného Otce k člověku. Dále se zaměříme právě na tento druhý, prorocký rys. Prorocká působnost kněze se rodí v duši kněze, která se setkává s Duchem Božím a v tomto tajemném styku proniká do jeho kněžských slov a gest. Zde spatřujeme, že se jedná o osobní charakter, kde každý člověk v intimitě svého nitra naslouchá Božímu Duchu a následně jsou jeho slova a gesta tímto Duchem prosycena – stávají se živými a následně mají schopnost oslovit druhé, a to i nevěřící.¹²⁴

Otec Jan dokonce říká, že taková slova „*prolamují Boží mlčení*“¹²⁵ a člověk, který je „zasažen“, se stává nasyceným. Tyto kněžovy výroky mohou v druhém člověku způsobovat následující prorocká hnutí: sympatická, nesympatická, přijímající, odmítavá, mohou působit obdiv, víru, lásku. Nejde zde přitom o originalnost slovy, ale o to, aby vycházela „z hlubin kněžské duše“,¹²⁶ a proto působila všude, kde se kněz setkává s člověkem. Otec Jan uvádí „hrozné kněžské rány“, které výrazně oslabují prorockou roli kněze; těmito ranami je egoismus a povýšenost. I při katechezi by měl tento prorocký hlas zaznívat, a to od kněze, který má vřelé srdce a z jehož duše mluví Duch svatý. I při katechezi je potřeba si dávat pozor na „rutinérství.“¹²⁷

Pojetí, které nám představuje otec Jan, když hovoří o prorockém duchu, ve své svěžesti ukazuje, že tato slova vycházejí z úst zkušeného člověka, který již má mnoho životních zkušeností. Jeho podněty jsou v plném souladu s Dekretem o službě a životě kněží Druhého vatikánského koncilu *Presbyterorum Ordinis*, kde se mimo jiné říká:

Když budou [kněží] hledat způsob, jak nejlépe sdělovat druhým, co sami promeditovali, dojdou k hlubšímu pochopení ‚nevystižitelného Kristova bohatství‘ (Ef 3,8) a mnohotvaré Boží moudrosti. Budou-li mít na zřeteli, že je to Pán, kdo otvírá srdce, a že vznešenost a účinnost nevyvěrá z nich samých, nýbrž z moci Boží, pak budou při předávání Božího slova důvěrněji spojeni s Kristem Učitelem a vedeni jeho Duchem.¹²⁸

Zvláště uvažování o osobní stránce prorockého úřadu kněze, o jeho vnitřní dispozici pro Božího Ducha považují za velmi nosné a hluboce promyšlené.

---

¹²⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 164–165.

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 165.

¹²⁶ *Tamtéž*.

¹²⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 161–167.

¹²⁸ PO 13.

2.2.2. Muž chudoby

Když otec Jan mluví o chudobě, zabývá se převážně chudobou vyplývající z řádového zasvěcení, v jeho případě františkánskou a – jak často říkával – „serafickou“. Pojmem „serafický“ není míněn odkaz na nejvyšší andělský řád, knížata, panstva, archanděly či nějakou mocenskou složku, ale je zde odkazováno na srdce člověka a jeho niternost. Tento „serafický“ prvek se odráží v lidských vlastnostech, a to zvláště v dobrotivosti, soucitnosti, radostnosti nebo otevřenosti; je provázen určitým druhem idealismu, ale i radikálním obrácením se od světa ke kajícímu a ukřižovanému životu.¹²⁹ Jelikož se v této práci věnuji tématice služebného kněžství, soustředím se pouze na případy, kdy otec Jan promlouvá právě k tomuto auditoriu.

Při uvažování nad chudobou otec Jan vychází z pohledu na betlémské jesličky a spatřuje Ježíšovu podprůměrnou sociální situaci. Ač absolutní Moudrost, rodí se tak, jak se obyčejně nerodí ani žebrácké dítě. „*Jestliže Bůh vstoupil do lidstva takovýmto způsobem, pak nemůžeme neříci, že Kristus sympatizuje s chudobou a s chudými.*“¹³⁰

„*Chudobou už se nerozumí pouze nemít majetek, nelpět na majetku, ale je následováním Krista až do hlubin předstvořeného života, do hlubin velké svobody vůči všemu stvořenému.*“¹³¹ Zde vidíme, že otec Jan neredukuje chudobu pouze na vlastnění nějakého hmotného předmětu, ale směřuje mnohem dál, a to k svobodě člověka, který je následně uschopněn k niternému společenství s Kristem. Otec říká, že není skutečně chudý ten kněz, který věci nevlastní a který po nich někde uvnitř touží, a kdyby k tomu měl prostředky anebo se nebál, že klesne v očích lidí, tak by si dané věci pořídil. Opravdu chudým je ten, který nemá ve svém srdci vůbec tyto touhy po materiálních věcech.¹³²

„*Křesťan – kněz, ze svého stavu podstatně zaměřen na život věčný, se zabývá světem jen potud, pokud je to spojeno s jeho zaměřením na věčnost a jinak se světskými záležitostmi nemá zabývat (leđa ze speciálního úkolu studia některých oborů pro účel k Bohu a z potřeb pastorální činnosti, např. kněží – dělníci apod.).*“¹³³

Tady spatřujeme určitou radikalitu, kterou by kněží měli žít ve světě a na pozadí můžeme zaslechnout radu Ignáce z Loyoly v jeho Duchovních cvičeních:

¹²⁹ Srov. VENTURA. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*, s. 108–109.

¹³⁰ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 150.

¹³¹ *Tamtéž*, s. 100.

¹³² Srov. *Tamtéž*.

¹³³ URBAN. *Vzrůst ke Kristu. I. díl.*, s. 165.

Člověk je stvořen, aby chválil Boha, našeho Pána, vzdával mu úctu a sloužil mu, a takto spasil svou duši. Ostatní věci na světě jsou stvořeny pro člověka a aby mu pomáhaly k dosažení cíle, pro který je stvořen. Z toho plyne, že je má člověk užívat natolik, nakolik mu k jeho cíli pomáhají, a natolik že se jich musí zříci, nakolik mu v tom překážejí. Proto je nutné, abychom se vůči všem stvořeným věcem stali indiferentními ve všem, co je dovoleno svobodě našeho rozhodnutí a není jí zakázáno. A tak, co se nás týká, nemáme chtít více zdraví než nemoc, bohatství než chudobu, čest než potupu, dlouhý život než krátký; a stejně tak ve všech ostatních věcech, že si přejeme a volíme jediné to, co nám více napomáhá k cíli, pro který jsme stvořeni.¹³⁴

Otec Jan zrazuje od toho, aby se kněží stále radili o tom, jak přiměřeně žít, to prý lidi nezajímá. Lidi zajímá Kristus, kým byl, co je může naučit a to, co jim může dát náboženství. Z činnosti kněze a z jeho osoby má být patrné, že náboženství je užitečné a upotřebitelné, stejně tak jako osoba Krista. A právě o Krista jde v první řadě, jím musíme všechno měřit. „*Co k němu víc vede, to více náleží knězi. Co se méně týká Krista, to se méně týká kněze.*“¹³⁵ „*Jen láska ke Kristu a chtít mu být podobným je vlastním a dostatečným důvodem k chudobě ducha, srdce i věci.*“¹³⁶ Takový christologický klíč nám nabízí otec Jan, když přemýšlí o chudobě.¹³⁷ Otec také říká, že zase tak moc nezáleží na tom, když se v oblasti chudoby občas stane nějaká chyba omylem či ze slabosti, ale záleží na tom, podle jakého ducha soudím, rozhoduji, jednám, kam tíhnu, zdali k duchu světa, anebo duchu kříže.¹³⁸ Jde tu o jakési celkové nastavení kněze pro věčnost. A na jiném místě říká, když mluví o tom, že kněz má být znamením Krista:

To je první, nejdůležitější složka naší pastorace. Když žijeme jako ne–znamení, prostředně, jako jiní lidé, dokonce snad lépe, pohodlněji, zařízeněji, zajištěněji, méně pracovitě, bezstarostněji než jiní lidé, potom jsme znamením titulárním, znamením, které nemluví.¹³⁹

I když toto téma otec Jan moc nerozvíjí, staví solidní základy pro to, aby posluchač pochopil vnitřní potřebu chudoby, která není založena na útrpném odříkání, ale na tom, že místo, které by v běžném světském prostředí v lidském srdci zaplnily věci časné,

¹³⁴ IGNÁC Z LOYOLY. *Souborné dílo*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005. Societas, s. 19.

¹³⁵ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 151.

¹³⁶ Serafická chudoba, Serafické společenství, s. 72–73. In HOŠŤÁLKOVÁ. *Homilie Jana Evangelisty Urbana*, s. 50.

¹³⁷ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 151–152.

¹³⁸ Srov. URBAN. *Vzrůst ke Kristu. 1. díl.*, s. 165.

¹³⁹ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 89.

může naplnit sám Bůh, a to sám sebou. A následně pak lidé mohou spatřit skutečného muže Božího, který jim svým životem a činy ukazuje, kým Bůh skutečně je.

2.2.3. Lékař (vztah k trpícím)

Dalším podstatným rysem služebného kněžství je pro otce Jana vztah k trpícím lidem. Když otec rozjímá evangelia, zjišťuje, že převážná část Ježíšových činností v synoptických evangeliích není o hlásání nauky, ale spíše o zázracích, a když se ptá na druh zázraků, spatřuje, že se převážně jedná o uzdravení. Po těchto úvahách může otec Jan říci: „*Tedy na Kristu vyniká jeho vztah k trpícím lidem. A vyniká také vztah trpících ke Kristu. To nám musí říci, že Kristus právě tím, že je blízký lidské bolesti, stává se zajímavým, přitažlivým. Jeho reálná lidskost je oslovením reálného člověka.*“¹⁴⁰ Urban si všímá toho, že služba trpícím je něčím maximálně věrohodným, protože není činností účelovou a ziskovou. Při starostech o trpící se vyjevuje, jak upřímně myslíme křesťanskou lásku, a to v situacích, které nám nepřinášejí žádné výhody, užitky, neplní kostely, mnohdy nás nebaví, nezajímají a netěší. „Kde jinde je všechno tak těžké, i lidsky citově nepříjemné?“¹⁴¹

Z Urbanových úst můžeme zaslechnout i postesknutí, že stejně jako má být pro kněze typické, že je mužem modlitby, tak má být stejně typické, že má být přítelem trpících a že se k němu vždy může přicházet s každou bolestí; tento druhý aspekt se prý ze života kněze pomalu vytrácí.¹⁴² Když otec Jan mluví o trpících, přemýšlí především o lidech opuštěných, starých, nemocných a smutných. A když hovoří o tom, že kněží mají pomáhat těmto lidem, má na mysli, že touto pomocí může být i „dlouhá ruka“ kněze (pověřený laik), aby na potřebném místě mohla zasáhnout ruka Kristova.

Otec Jan se dokonce pouští do kritiky kněžského stavu a říká: „*My kněží jsme sobečtí, neumíme cítit bolest druhého, ale sami chceme nejpečlivější péči od svého okolí. Jsme citliví, nároční, ale tvrdí ke spolubratřím a trpícím lidem. Tvrdost je u nás kněží dost rozšířená.*“¹⁴³ Mějme však na mysli, že tato slova jsou pronášena na kněžských exerciciích a směřují ne k odsudku, ale k obrácení srdce.

¹⁴⁰ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 152.

¹⁴¹ *Tamtéž*.

¹⁴² Srov. *Tamtéž*, s. 153–154.

¹⁴³ *Tamtéž*, s. 155.

Na tomto místě uveďme určité stupně vztahu kněze k trpícímu člověku, jak nám je otec Jan nabízí:

1. **tvrdí** (povahově tvrdí, lhostejní)
2. **vlažní** (uznávají utrpení, ale sami jsou příliš pohodlní, než aby potřebnému pomohli)
3. **soucitní** (umějí trpět s druhými a v úzkostech je bolest druhého trápí)
4. **účinní** (opravdu ve svém okolí pamatují na trpící)¹⁴⁴

A jak otci Janovi na tomto vztahu k trpícím záleží, vidíme i z těchto jeho slov:

Můžeme říci: Když nějaký kněz nemůže organizovat, může ještě být dobrým knězem. Když nemůže vychovávat malé děti, může být také ještě dobrým knězem. Když není zvláště vzdělaný a učený, může být dobrým knězem. Když je nesoucitný k trpícím, je špatným knězem.¹⁴⁵

Láska k trpícím je stavovskou ctností kněze, a když ctností, tak integrální součástí jeho duchovního života. Kněz nemusí mít všechny ctnosti, ale modlitbu, vztah k trpícím a zvěstování to musí mít každý dobrý kněz.¹⁴⁶

Otec Jan dále apeluje na to, aby přicházení k trpícím skutečně pramenilo v soucitu kněze a nebylo pouze úřední a povinností, a dokonce říká, že pokud by se jednalo jen o úřední záležitost, že se toho radši má zanechat. Pokud srdce nemáme dostatečně veliké, tak si ho musíme rozehrát u našeho Pána. „Z naší osobnosti ať vane soucit srdečně, upřímně!“¹⁴⁷ Ve své kněžské službě nemáme myslet jen na trpící katolíky, ale „mít v evidenci“ všechny nemocné ve své farnosti. Vždyť nejžhavější místo pastorače je to, kde někdo trpí, tam se má zakročit, a ne v něčem sekundárním.¹⁴⁸

Tady ovšem otec Jan nekončí ve svých úvahách, ale vybízí kněze, aby vzbudili u věřících opravdový vztah k trpícím, má být vyvolán zájem o „soucítecí křesťanství.“ K tomuto vyvolání zájmu nemají sloužit jen homilie a osobní setkávání s lidmi, ale i zpověď, kde se mají lidé líní a zhýčkaní vybízet, avšak s citem, k tomu, aby něco přinesli trpícímu člověku. Ale nesmí to být prováděno otravně a unaveně a jakoby za pokání, ale opravdově z plnosti křesťanského soucitu. Dokonce jsou kněží vybízeni, aby ve svých farnostech, pokud to je možné, zakládali zvláštní pastorače, kde by se vzbuzoval zájem o trpící, kde by se uvažovalo nad tím, jak s trpícími mluvit a jak jim

---

¹⁴⁴ Srov. *Tamtéž*.

¹⁴⁵ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 156.

¹⁴⁶ Srov. *Tamtéž*.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 158.

¹⁴⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 159.

pomáhat. „Kdo uvidí jenom jeden případ takového člověka [trpícího], nemůže být bez soucitu, aby nepomáhal všem, kteří jsou v takové situaci.“¹⁴⁹ Je třeba vzbudit křesťanskou morálku celosvětového soucitu, jde zde o existenci a oprávněnost křesťanství v tomto světě. „Kněz, který je tomu daleký, je nějak odumřelý jak křesťanství, tak světu a tak také Bohu.“¹⁵⁰

Vidíme, že když otec Jan přemýšlí o vztahu k trpícím, nezůstává pouze u teoretických rad, ale snaží se vzbudit skutečnou účinnou lásku, která se pak projevuje v konkrétních činech jedinců, kteří jsou následně stabilizováni ve své křesťanské identitě a se svým Pánem se setkávají nejen na úrovni duchovní či myšlenkové, ale i na úrovni tělesné, a to v podobě trpících lidí.

2.2.4. Integrace (schopnost empatie)

Když otec Jan mluví o integraci, má na mysli především to, aby se kněží neorientovali výlučně na „sakrální zaměření“, ale aby vstupovali do plnosti života a svoji apoštolskou činnost směřovali ke všem lidem, a to i nevěřícím. Sakrálním zaměřením otec Jan myslí především liturgii, svátosti, modlitby, duchovní život, snahu o vnitřní usebranost. Tuto část nazývá přípravou či sdílením milosti. Druhou částí je výkon či dílo spásy, čímž myslíme celý život, proměnu celého člověka. Obě tyto složky by se měly vzájemně spojit, „abychom proměňovali člověka i lidskou společnost ve společnost a život víry, pravdy, spravedlnosti, dobroty, lásky, prostě v člověka a společnost žijící podle principů a ducha evangelia.“¹⁵¹

Když otec Jan přemýšlí nad činností kněze, hledí do evangelia na Ježíše Krista a říká:

Co vše víme o našem Spasiteli? Jen málokdy žil v kněžském nebo liturgickém prostředí; je pravda, že mluvil a kázal v chrámové předšíně, ale většinou mluvil ve volné přírodě nebo v nějakém domě, tedy v obyčejném lidském prostředí, bez obřadů, bez insignií, ve stylu lidského života kolem sebe.¹⁵²

Kněží nemají být pouze připravovateli křesťanství a Krista, ale mají být vlastními vykonavateli proměny člověka i společnosti v evangelium. Tato integrace nemá být pouze ve slovech, ale je třeba „vyjít do obyčejného života a tam se pohybovat.“ Otec

---

¹⁴⁹ *Tamtéž.*

¹⁵⁰ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra.*

¹⁵¹ *Tamtéž*, s. 43.

¹⁵² *Tamtéž*, s. 42.

Jan důrazně upozorňuje: „*Nesmíme žít odděleně!*“¹⁵³ Kněží by se měli účastnit obyčejného života a pomáhat v něm, měli by ve svém okolí vědět o každém, kdo potřebuje mravní nebo hmotnou pomoc, měli by navštěvovat trpící lidi a přinášet útěchu, kde je jí zapotřebí. Ale je třeba mít na mysli i příkaz Kristův: Jděte a učte (srov. Mt 28,19–20), aby nedošlo k tomu, že by kněz obětoval svůj život, aby dělal nejnižší služby a nechal kněžské služby jako takové. „*Je potřeba spojit obojí a velikost lásky nás bude pudit k integraci Kristova ducha do celého prostředí.*“¹⁵⁴

Kněz by se neměl cítit jen kazatelem, liturgem a katechetou, ale i rádcem, těšitelem, pomocníkem, prostředníkem, služebníkem a útočištěm. Všechny tyto činnosti mají být v takové *intenzitě soucitu a srdečné účasti*, aby tím zazářila jedinečná účinnost křesťanství. Pokud bychom se omezovali pouze na *chrámovou sakrální službu*, život by šel kolem nás bez našeho dotčení a my bychom v něm nebyli. Zde otec Jan používá slovní spojení „*být v životě*“ a tím myslí, být účasten života osobně, akčně, celým srdcem. Pokud by k tomuto došlo, kněz by nebyl pojímán jen jako stavovský zaměstnanec, ale jako účastník všech oborů lidského života, kde má co říci Kristus. Ježíš v osobě kněze by pak mohl vstupovat do každodenních trápení lidí, jakými jsou například bytové otázky, nemoci, rozhádaná manželství, mír ve světě, spory mezi sousedy, otázky bolesti a radosti v rozličných podobách.¹⁵⁵

Téma nazvané otcem Janem integrace, může pomoci k tomu, aby si kněz uvědomil, že jeho služba nespočívá jen v činnosti sakrální, ale že se jeho úsilí má vztahovat k životu lidí, které má kolem sebe, a to ve své plné šíři. V žádném případě nemůžeme mluvit o tom, že by otec Urban umenšoval důležitost svátostné služby, neboť např. o eucharistii říká: „*Vím, že tvá božská eucharistie je středem všeho. V ní jsi Alfa a Omega, v ní a kolem ní je celý věnec ostatních svátostí, úcty Boží, modliteb a duchovního života. Eucharistie je mohutnou přípravou.*“¹⁵⁶ Urbanovi jde především o to, aby kněží, vyzbrojeni svátostným a svatým životem, přicházeli k lidem v jejich bídě a nabízeli jim konkrétní kroky, které by jim mohly pomoci jejich těžkosti překonat anebo unést. Tuto kapitolu uzavřeme moudrým slovem otce Jana směřujícím ke všem křesťanům: „*Křesťanský život musí být jeden – a to je život Syna Božího v člověku.*“¹⁵⁷

¹⁵³ URBAN. *Duchovní slovo pro dnes a zítra*, s. 45.

¹⁵⁴ *Tamtéž*.

¹⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 46.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, s. 48.

¹⁵⁷ URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst. Duchovní zkušenost v proudu života*. 1970 (strojopis), s. 123–124. Dále jen URBAN. *Vzrůst*.

3. Vzdávání zkušenosti v proudu života

Vstupujeme do třetí, závěrečné kapitoly naší práce. Zde se opřeme o jeden konkrétní exerciční text. Na tento zdroj mě upozornil vedoucí mé práce a já shledal, že se v něm skrývá mnoho přínosného pro mou práci týkající se vnitřního života kněze a jeho činnosti ve společnosti. Pro obsáhlost exercičních přednášek jsme museli provést výběr myšlenek, které mají přímou souvislost s praktickým životem kněze, s utvářením jeho každodenní vnitřní dispozice pro život prožívaný v hlubokém sepětí s Kristem.

Námi předkládané pojednání se zabývá vztahem kněze k Bohu a jeho vnitřním stavem uřednictví, v kterém nachází jednak smysl, ale i radost a naději. Tím, že uředník proniká do tohoto vztahu, koná vlastní proces sebeformace, která však následně vychází k druhým lidem a je schopna účinně sloužit. Otec Jan nebyl tím, kdo vychovává lidi pro službu kontemplativních mnichů, spíše se snaží utvářet integrální osobnosti, které si jsou schopny, během roztěkaných dní, zachovat vnitřní klid a pokoj, a to i v případech velice komplikovaných. Zde nelze nezmínit represe vůči církvím a náboženským společnostem v době, kdy v Československu vládla komunistická strana, a veškeré náboženské aktivity byly minimalizovány nebo byly konány ve skrytu s vědomím možných represí.¹⁵⁸

Základním pramenem nám budou exerciční přednášky otce Urbana, které pronesl k sestřím Apoštolátu v roce 1970. Tyto exercicie sestry doslovně zaznamenaly na magnetofonový pásek,¹⁵⁹ který byl následně sestrami přepsán na psacím stroji a to na úctyhodných 311 stran.¹⁶⁰ Tento zdroj, jehož primárními posluchači byly sestry Apoštolátu, používám v naší práci proto, že vystihuje Urbanovy názory v jakési kompletní formě a staví zde základní spirituálně-teologické důrazy vedle sebe a hlouběji je promýšlí. Tyto principy otec Jan uplatňoval i při formaci kněží či řádových spolubratrů, jak můžeme zjistit při porovnání se zápisky P. Benedikta Holoty OFM z duchovního vedení právě otcem Urbanem.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ Jako uvedení do dějinné situace doporučujeme knihy: OPATRŇY, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Teologie, s. 100–180. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007. VENTURA, Václav et al. *„Život se tvoří z přítomné chvíle“: česká katolická teologie po druhé světové válce*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. Moderní česká teologie.

¹⁵⁹ Magnetofonový pásek je uschován u Sester Apoštolátu sv. Františka, Proboštská 3, Praha 6.

¹⁶⁰ Použití tohoto zdroje konzultováno s vedoucím práce dne 15. 3. 2016.

¹⁶¹ HOLOTA, Benedikt V. *Cesta víry I a II*. Soukromý tisk..

3.1. Povolání učedníka

Pokud má být člověk utvářen k vnitřní jednotě, k tomu, aby si uvědomil, kam kráčí a proč vůbec někam jde, tak v křesťanském kontextu potřebuje určitou schopnost rozlišit své osobní povolání ke svatosti. Zde otec Jan rozlišuje zaprvé obecné zaměření, což je povolání každého člověka k víře a spáse, a zadruhé povolání za učedníky. K tomuto rozlišení otec Urban dochází studiem Písma, kde nachází dva způsoby Ježíšových řečí, a to při rozmlouvání s davy lidí a pak řeči, které vede se svými učedníky. Při popisu vztahu Ježíše ke svým učedníkům často uvádí slovo *intimní*¹⁶², čímž má na mysli duchovní spřízněnost, kdy s sebou Ježíš na určitá místa bere právě tyto učedníky, za mnohé uvedme přebývání v Getsemanské zahradě (Mt 26, 36–46). Zdá se mi, že právě tato intimita je něčím, co výstižně vyjadřuje vztah zasvěcené osoby ke Kristu.

Následně Urban v Písmu nachází pasáže o povolání učedníků a všimá si, že prvotní aktivita nepochází od člověka, který by si vybral Pána na základě svých vědomostí a znalostí, ale v evangeliu to je tak, že Pán si volá své učedníky. Oni vůbec netuší, co je čeká.¹⁶³ Na tomto místě Urban uvažuje nad tím, že vstup do „Kristovy družiny“ byl velmi náročný a že žádný pozdější zakladatel řádu by si takové podmínky klást nedovolil. Ke splnění podmínek Ježíš žádá, aby učedník opustil otce, matku, bratry, sestry, manželku, pole, domy a šel za ním. „A to ne na čas, doživotně. Ne na zkoušku, trvale.“¹⁶⁴ Dále Urban osvětluje, proč se tyto učedníci mají toho všeho vzdát: aby nejen byli hlasateli Božího království, ale aby byli jeho nositeli. „*Nejen práci, nejen smýšlení, ale celou svou existenci měli dát Kristu. Proto žádá naprostou poslušnost.*“¹⁶⁵

Když otec Jan přemýšlí o učednictví, jsou pro něj jsou nejdůležitější tyto charakteristiky: tím, kdo povolává, je Bůh; učedník není vybírán na základě svých schopností či zkušeností; od učedníka se žádá „totální exodus“; učedník má intimně přilnout k učiteli (Kristu) a být zcela naplněn milostí. Zde spatřujeme Urbanův existenciální důraz, který není částečný, ale úplný.¹⁶⁶

¹⁶² „*Intimní jednota, až bytostní, má být znakem učedníků, jejich vyvolení.*“ URBAN. *Vzrůst*, s. 186.

¹⁶³ Ježíš jim řekl: „*Pojďte za mnou a udělám z vás rybáře lidí!*“ Ihned opustili síť a šli za ním (Mk 1, 16n.).

¹⁶⁴ URBAN. *Vzrůst*, s. 183.

¹⁶⁵ *Tamtéž*, s. 185.

¹⁶⁶ Zde poukazujeme na biblický komentář S. Faustiho na Markovo evangelium, v kterém rozebírá, pasáž o ženě, která vzácným olejem pomazala Ježíšovu hlavu. Zde Fausti zmiňuje, že jedinou mírou lásky je všechno. Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Marka: porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2007. Nad evangeliem, s. 364–370.

3.2. Učedník jako svědek Lásky, která stvořila svět

Když Urban říká, že svět je stvořen z lásky,¹⁶⁷ je si vědom, že slovo láska je již slovem značně zprofanovaným a vyčerpaným. „*Láska má na sobě osud všech velikých hodnot, je totiž opotřebovaná. Musíme se takřka prodrat pod návykovost, abychom odkryli a zažili, pokud můžeme, celou její hodnotu.*“¹⁶⁸ Pokud jiné obory využívají ke svému budoucímu směřování přírodovědy, psychologie, techniky, pro nás musí být ustanovujícím principem láska. Tato láska musí tvořit naši budoucnost. „*Láska je krizi*¹⁶⁹ *lidské existence, je rozhodčím bodem, který dává celý smysl i celou budoucnost zdejší i věčnou našemu životu.*“ V této souvislosti otec Jan používá slova „*kořenná*“ a myslí tím, že láska má být do člověka vkořeněna a má se stávat principem jeho bytí. Má se stávat „*kořenem jeho existence*“.

Podle Urbana je jedním ze základních charakteristik lásky to, že se „*rozlévá*“. Tímto pojmem má na mysli, že láska má prostupovat všechny fáze mého života, má zasahovat do všech vztahů – zde Urban uvádí akční rádius¹⁷⁰, kde „*nejhustší*“ láska by měla být k našim nejbližším a k lidem, se kterými se nejčastěji setkáváme.¹⁷¹ Zde nalzáme velký apel otce Jana na konkrétní lásku, na reálný vztah ke konkrétním lidem, zvláště k těm, s kterými sdílím stejné prostředí. Člověk, který je vedle mne, mi nesmí být cizí a lhostejný; každý je mi dán, abych ho nějakým způsobem miloval. Láska má být mým dynamickým principem, aby zapůsobila hned, když přijde nějaký impulz.¹⁷²

Druhou charakteristikou lásky, s kterou otec Jan pracuje, je skutečnost, že je vše *integrující*. Tato láska se snaží o scelování a dodělávání. „*Teprve láska udělá všechno celým.*“¹⁷³ Událostí vtělení Krista začíná jeho stálá přítomnost v proudu dějin lidstva. „*Láska skrytá, před tím [před vtělením] jen tušená a tak málo zažitá se zde vyslovila naplno, jasně, jako nejhlubší princip existence tvorstva i jako nejhlubší úkol rozumného tvora.*“¹⁷⁴ Tato jeho přítomnost sahá až do našich dnů a právě ona je tím, co nás poutá

¹⁶⁷ URBAN. *Vzrůst*, s. 12.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, s. 13.

¹⁶⁹ „Krise – rozhodná chvíle, rozhodný obrat; *liter.* část děje (dramatu, románu), v níž vrcholí rozpor protikladných sil.“ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. přepracované vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002. Odborné slovníky, s.410.

¹⁷⁰ Zde bychom chtěli poukázat na Sumu Tomáše Akvinského, kde stejné téma pojednává v otázce: Máme milovat jednoho bližního více než druhého? ST II-II, q. 48. In AKVINSKÝ, Tomáš. *O lásce a milosrdenství v Teologické sumě*. Praha: Krystal OP, s.r.o., 2016. Summa theologiae, s. 117–119.

¹⁷¹ „*A když vstoupím ve svém povolání do vyšší rodiny, Boží duchovní rodiny, pak jsou mi nejbližšími dary Božími k milování moji nejbližší. Tam má být láska nejhustší – jako vše, co je u pramene, je hustší, než když se to dál rozřídí.*“ URBAN. *Vzrůst*, s. 16.

¹⁷² *Srov. Tamtéž*, s. 15–17.

¹⁷³ *Tamtéž*, s. 17.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 13.

k sobě a činí z nás úplné učedníky, kteří jsou schopni svou láskou zahrnovat vše, co je. A právě tím, že jsme s ním a v něm, otevíráme se budoucnosti. Budoucnosti, v které učedník nikoho a nic nevyjímá ze své lásky, která je zakořeněna v Kristu.

Na tomto místě bych zmínil Urbanovo rozlišení lásky k Bohu a lásky k člověku. Na následně uvedené citaci je zřejmé, jak otec Jan integrálně chápal tyto dvě veličiny. Jak láska k lidem zrcadlí skutečnou, intimní lásku k Bohu.

Kořen spočívá v lásce k Bohu a bližnímu. V čem sledovat její vzrůst ve vztahu k bližnímu? Stav mé lásky a její vzrůst k člověku je takový, jakým tónem na bližního mluvím, jak se na něho dívám, podávám ruku... To je stav mé lásky, můj duchovní stav. Projevuje se tím, jak komunikuji, jak se chovám: se skrývanou antipatií? Nevládnutou emocí? Vypočítavostí? Kolik mám lásky k bližnímu, tolik jí mám k Bohu. Co nad to jest – je „filmování“.¹⁷⁵

Podobná slova v roce 2006 vyslovil i papež Benedikt XVI. v encyklice *Deus Caritas Est*:

„Láska k Bohu a láska k bližnímu se vzájemně prolínají, protože v tom nejmenším se setkáváme se samotným Ježíšem a v Ježíšovi potkáváme Boha.“¹⁷⁶ A na jiném místě tentýž papež říká: „Láska je v zásadě jediná skutečnost, i když má různé rozměry, přičemž střídavě jeden nebo druhý rozměr může vystupovat více do popředí. Tam, kde se zmíněné dvě dimenze [lásky] vzájemně odtrhují, objevuje se karikatura lásky nebo každopádně její velmi redukovaná podoba.“¹⁷⁷ Toto uvažování navazuje na text Písma: „Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí.“ (1 Jan 4, 20).¹⁷⁸

Můžeme říci, že pojetí lásky u otce Urbana je velmi hluboké a – jak jsme si již zvykli – existenciální. Pro mnohé kněze by toto pojetí mohlo být obohacující, neboť otec Jan vždy upřednostňoval lásku žitou a praktickou před láskou, jako teologickou výpovědí.¹⁷⁹ Také způsob uvažování o světě jako o tom, co bylo stvořeno z lásky, člověka chrání před různými pesimistickými tendencemi, které deformují spiritualitu věřících a komplikují jejich postoj ke stvořenému světu.¹⁸⁰

¹⁷⁵ HOLOTA, Benedikt V. *Cesta víry I*. Soukromý tisk, s. 10.

¹⁷⁶ Benedikt XVI. Encyklika *Deus caritas est* o křesťanské lásce ze dne 25. ledna 2006. Praha: Paulínky, 2006, čl. 15.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, čl. 8.

¹⁷⁸ Zde poukazujeme na chybu překladu *Deus caritas est* čl. 16, kde na místě citace 1 Jan 4, 20 je uvedeno: „Kdo miluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí.“ V originále je vše v pořádku.

¹⁷⁹ „Pane, Bože můj, ať to není pouze teologická spekulace! Stále se musím bát, jak slyším slova, že zůstanou slovy. Ať si uvědomím, že tomu tak je.“ URBAN. *Vzrůst*, s. 18.

¹⁸⁰ V souladu s našimi tvrzeními je i výrok papeže Františka: „[Ježíš] byl dalek filosofům, které pohrdaly tělem, hmotou a realitou tohoto světa. Tyto nezdravé dualismy však měly v průběhu dějin značný vliv

3.3. Učedník žijící ve svobodě

Dalším rysem autentického učedníka by podle otce Jana měl být život ve svobodě. Na úvod své úvahy nad tímto tématem uvádí, že v minulosti měla církev problém s tím, aby dávala lidem do ruky více svobody. Otec Jan říká, že k tomu docházelo mnohdy i právem, neboť se svobodou není lehké správně nakládat. Lidská svoboda se velmi rychle může zvrhnout v nespoutanost a touží po autonomii. Tento člověk pak chce být sám autoritou a jakoukoliv jinou autoritu považuje za nepřítele. Toto pojetí je však plodem nezralé svobody a takto vnímaná svoboda je její „kaz“.¹⁸¹ Svoboda jako dobro cílové nesmí odporovat řádu dobra, který je dán a který se má přijmout. A zde Urban činí distinkci ve vztahu k autoritě. Buď je náš vztah k autoritě formou oddanosti, tzn. že miluje řád a svobodně se dává řádu, protože chce dobro, anebo se jedná o podrobenost, již Urban považuje za nesvobodu. „*Svoboda, která nechce dobro, je zvuile, a ta není dobrá.*“¹⁸²

Urban připomínal sestřám, které vstoupily do Apoštolátu, že mají být v tomto způsobu života svobodné. Myslí tím, že nemají být spoutány strachy, obavami, ohledy, sebeláskou, uražeností a srovnáváním se s jinými. Nemají být těmi, které jsou bázlivé, plaché, nejisté a smutné. „*Myslím, že bychom měli mít všichni dohromady i každý tuto svobodu, takovou oddanost lásce, oddanost duchu Kristovu, že nás nic nebude poutat, oč bychom mohli přijít. Čili že se nemusíme bát.*“¹⁸³ To, jak Urban pojednává o svobodě, v mnohém souzní s míněním Ericha Fromma, který říká:

Čím více člověk získává svobodu ve smyslu vycházení z původní jednoty s přírodou, čím více se stává „individuem“, tím spíše nemá jinou volbu než se buď sám sjednotit se světem ve spontaneitě lásky a tvořivé práce, nebo se shánět po nějakém druhu jistoty, kterým ho svět spoutá, a tak si sám svobodu a integritu své individuality zničí.¹⁸⁴

A právě o toto jde i otci Janovi, který však za Frommovou *spontaneitou lásky* vidí odpověď člověka Bohu jako reakci na jeho Lásku.¹⁸⁵ Jde mu o odpověď celistvého člověka, který není spoután vnitřními či vnějšími běsy. Právě ve chvíli tohoto přitakání

---

na některé křesťanské myslitele a deformovaly evangelium.“ Papež František. Encyklika *Laudato si'* o péči o společný domov ze dne 24. května 2015. Praha: Paulínky, 2015, čl. 98.

¹⁸¹ Srov. URBAN. *Vzrůst*, s. 103.

¹⁸² *Tamtéž*.

¹⁸³ *Tamtéž*, s. 104.

¹⁸⁴ FROMM, Erich. *Strach ze svobody*. Praha: Portál, 2014. Klasici, s. 31.

¹⁸⁵ Bližší specifikace pojetí Lásky u Urbana v podkapitole 3. 2. Učedník jako svědek Lásky, která stvořila svět.

životu člověk pociťuje vnitřní pokoj a radost a ty jsou zdrojem síly a vytrvalosti v činnostech vnějších i vnitřních.

Na jiném místě, když otec Jan uvažuje o vztahu svobody a poslušnosti, vymezuje se ohledně zažitého přesvědčení, že kdo poslouchá, nemá svobodu a že ten, kdo svobodu má, poslouchat nemusí. Zde uvádí definici svobody, která zní: „*Svoboda je volnost jednání bez porušení práva druhého.*“¹⁸⁶ Tím druhým může být myšlen i Bůh. Pokud se člověk dobrovolně zasvětil Bohu, má Pán právo, aby byl poslouchán, a pokud člověk tento slib poslušnosti porušuje, dopouští se nesvobody a nespravedlnosti, což je proti pravé svobodě. V dalším kroku otec Jan připouští určité konkrétní lidské rozpory, kdy poslušnost na svobodu naráží. V těchto případech má být odpovědí láska, moudrost a pokora, nikoliv sobectví, svévole a násilí.¹⁸⁷

Téma svobody bylo u otce Jana často promyšleno¹⁸⁸ a impulzem mu byl i Druhý vatikánský koncil, který ve svých dokumentech¹⁸⁹ o lidské svobodě často pojednává.¹⁹⁰ Myslím, že pro každého člověka je podnětné, aby se zamyslel nad tím, zda své povinnosti plní z důvodu „že se to musí“, anebo proto, že tyto činnosti chápe jako spolupráci s Bohem na tvoření světa a veškeré jeho práce pak mohou být začleněny do jeho duchovního života. V posledku se jedná o to, zda člověk je svobodný k tomu, aby byl s Ním.¹⁹¹

3.4. Trvalé štěstí učedníka

Když jsme přítomni na většině životních jubileí, tak si nezávisle na víře či nevíře jednotlivých účastníků navzájem a zcela spontánně přejeme zdraví a štěstí. V této podkapitole pomíneme hodnotu zdraví, o které by se též dalo hluboce nábožensky hovořit,¹⁹² a budeme se více zabývat obsahem slova štěstí, tak jak ho prezentuje otec Jan.

¹⁸⁶ URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty VI.* (Nedatovaný strojopis), s. 6. Dále jen URBAN. *Rozmanitosti a náměty VI.*

¹⁸⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 6.

¹⁸⁸ Ústní svědectví sestry Apoštolátu sv. Františka Thomy Marie Pišové, nar. 4. 3. 1950, ze dne 8. května 2015.

¹⁸⁹ Za prostudování ohledně tohoto tématu zvláště stojí Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes*. In *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

¹⁹⁰ Srov. URBAN. *Rozmanitosti a náměty VI.*, s. 33.

¹⁹¹ Srov. HALÍK, Tomáš. *Chci, abys byl: křesťanství po náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

¹⁹² Pro zájemce doporučujeme SCHINDLER, David C. Zdraví a svatost. *Mezinárodní katolická revue Communio* 2014, roč. 18, č. 71, s. 30–46.

Když otec Jan přemýšlí o štěstí, jde mu převážně o štěstí v transcendentním smyslu, totiž o určitý stav patření či spíše přebývání v dobru věčném.¹⁹³ V tomto kontextu pak říká: „Člověku je nejvyšším dobrem štěstí.“¹⁹⁴ Naši touhu po tomto stavu nazývá Urban „hladem duše“, který touží být nasycen.¹⁹⁵ Při usilování o toto štěstí v jeho plném významu ovšem člověk často opomine finalitu, kterou je Bůh a zaměří se na dílčí hodnoty, kterými mohou být zdraví, čest, ukojení pýchy aj.¹⁹⁶ Pokud se následně člověk k těmto dílčím hodnotám přiblíží, štěstí nenalezne, anebo je nalezne, avšak v podobě časově omezené. Spatřujeme, že nás štěstí samo přitahuje a že k tomu nemusíme lámat svou vůli. Otec Jan říká, že štěstí působí jako magnet, který k sobě poutá člověka. To, co přináší pravé štěstí, je podle Urbana život v duchu, ne sloužení náladám, požitkům a nárokům. Dále otec Jan zmiňuje, že pokud toto štěstí získáme, nikdo nám ho nemůže vzít a v tomto směru se o ně nemusíme bát. Doslova říká: „Mít štěstí z jisté víry je štěstí neporušitelné.“¹⁹⁷ A dále říká: „Jednání podle ducha přináší štěstí vnitřní, tedy uspokojení, radost, útěchu, což je trvalé štěstí.“¹⁹⁸

Zde však Urban nezůstává, ale postupuje ve svém uvažování dále, když „to své štěstí“ má tendenci se rozlévat¹⁹⁹, tzn. dělat radost druhým. O tomto druhu radosti otec Jan pojednává jako o *rozlévané radosti*, která dělá učedníka všestranně šťastným. Uvědomme si ale, že děláním druhých šťastnými často od člověka vyžaduje práci a je zde potřeba sebezáporu a milování kříže. Zde si Urban všímá jakéhosi kruhu, kdy „konání štěstí“ u druhého člověka se vrací ke mně a působí štěstí i mně. Pokud tento stav vnitřně zakusíme, je následné pomáhání podle otce Jana snadnější.²⁰⁰ Na tomto místě Urban

---

¹⁹³ Tento způsob práce s vnitřní radostí podobným způsobem pojímá opat Marmion, když říká: „*Smutek je dech pekla, radost ozvěna Božího života v nás.*“ MARMION, Columba OSB In THIBAUT, Rajmund. *Spojení s Bohem v Kristu. Podle dopisů duchovního vedení Doma Marmiona*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství (pro vnitřní potřebu), 2008. [2016-11-10]. <http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Spojeni-s-Bohem-v-Kristu.pdf>, s. 95.

¹⁹⁴ URBAN. *Vzrůst*, s. 114.

¹⁹⁵ Souvislost mezi nadějí (touhou duše) a štěstím nacházíme i v současném katechismu. „*Ctnost naděje odpovídá na touhu po štěstí, kterou Bůh vložil do srdce každého člověka; přijímá očekávání, která podněcují lidskou činnost; očišťuje je a zaměřuje k nebeskému království; chrání před malomyslností; je oporou ve chvílích opuštěnosti; rozšiřuje srdce v očekávání věčné blaženosti. Vzpruha naděje chrání před sobectvím a vede k radosti z lásky.*“ KKC 1818.

¹⁹⁶ Podobná slova používá současný arcibiskup města New York, kardinál Timothy Dolan: „*Radost nezávisí na chvále, povýšení, uznání, slávě, prestiži nebo moci. Nikdy nemůže přijít zvenčí – může přijít pouze od Pána, který ji zasadí hluboko v našem nitru. Je-li podmíněna uznáním, úspěchem nebo kariérou, pak je zasazena v písku a nic nevydrží.*“ DOLAN, Timothy. *Kněží pro třetí tisíciletí*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2016, s. 209–210.

¹⁹⁷ URBAN. *Vzrůst*, s. 114.

¹⁹⁸ *Tamtéž*.

¹⁹⁹ Zde poukazujeme na podobný princip, jako byl pojednáván v kapitole 3. 2. *Učedník jako svědek Lásky, která stvořila svět.*

²⁰⁰ Srov. URBAN. *Vzrůst*, s. 115.

činí syntézu a říká, že činit druhého člověka šťastným má přímou souvislost s mým životem v Duchu. Když vidíme druhého člověka šťastného na základě naší intervence, spatřujeme, že ten, kdo koná, je Duch. To způsobí, že po životě z Ducha následně více toužíme a to kvůli tomu, abychom byli šířiteli Boží radosti.²⁰¹ Tomu otec Jan říká vzrůst ducha. Tento vzrůst ducha „*mi pomáhá k tomu, abych měl smýšlení podle Boha, a ne podle sebe, podle sebelásky nebo podle světa.*“²⁰²

Po této úvaze otec Jan přichází k preciznímu pastoračně spirituálnímu vyústění, jímž je duchovní život každého jednotlivce a jeho způsob růstu k Bohu, které se nyní pokusíme nastínit.

Urban zmiňuje, že klasický postup růstu člověka k Bohu je tento: člověk nějak pozná lásku a krásu Boží a zabývá se jí. Čte knihy, poslouchá kázání, vyslechne rady zkušenějších. Následně se za poznání Boží lásky modlí a čeká vyslyšení. Poté toto poznání v různé míře dostává a začíná vztah k této lásce aplikovat ve svém životě. Překonává překážky, nutí se do činností z rozumu, z touhy po uznání, z přesvědčení, že je potřeba podle Boží lásky jednat. Tady otec Jan zmiňuje, že je třeba mít nejen lásku Boží, ale i *pravého ducha*. Ve zkratce můžeme říci, že se jedná o proces od teorie, přes nauku, přes snažení se, přemáhání se a nakonec až k vykonávání lásky.

Zde však otec Jan navrhuje přístup jiný a říká:

T.j. jakoby skoro bez lásky, jakoby skoro bez smýšlení, konej lásku, konej ducha! Žij podle ducha! Dělej to bez předchozího nějakého rozjímání, uvažování (...) Konej zdrženlivost, skromnost, dobrotu a věrnost! Konej to! Proč to konej? Ne proto, aby ses přemáhal, ale dělej to pro štěstí, aby ses uspokojil, abys měl radost. Dělej to! Nabývej zkušenosti dobra, zkušenosti, jak je to pěkné být dobrým člověkem, jak je to dobré dělat druhého šťastným.²⁰³

Zde vidíme, že Urban o růstu duchovního života přemýšlí jakoby odzadu. Říká, že po prvotním setkání s Bohem člověk nemusí na nic čekat a má se hned pustit do *konání lásky*. A právě tato praxe bude učedníkovi dávat sílu a bude ho motivovat, bude z něho činit šťastného člověka. Proti námitce, že učedník směřuje svou lásku k tomu, aby byl sám šťastný, otec Jan odpovídá, že i v případě prvního způsobu k Bohu hned vše nezaměřujeme, ale že k tomu postupně v obou metodách dospíváme. „*Tím, že budu to*

---

²⁰¹ Stejnou myšlenku nacházíme v exhortaci papeže Františka, *Amoris Laetitia*, čl. 129. „*Jelikož jsme stvořeni k lásce, víme, že neexistuje větší radost než sdílet dobro.; Dej a ber a bav se‘ (Sir 14,16). Nejsilnější radosti v životě vznikají tehdy, když můžeme způsobit štěstí druhým jako předchůť nebe.*“

²⁰² URBAN. *Vzrůst*, s. 116.

²⁰³ *Tamtéž*, s. 117–118.

*šťestí konat, že budu mít dobrý úmysl čili budu je konat v dobrém duchu, tím už jsem se k tomu duchu přiblížil. Ne přiblížil – byl jsem přitážen. Duch mi jaksi chutná.*²⁰⁴

Uvažování o učedníkově štěstí v této podkapitole nabízí mnohé inspirativní momenty, které mohou obohatit náš přístup k pastoračním aktivitám a mohou duchovním otcům pomoci, aby své svěřence už jakoby od začátku jejich duchovního života motivovali tím, že jim ukážou opravdové štěstí, které dává sílu k dalším činnostem, jimiž může být i studium či jiné teoretické vzdělávání. V žádném případě nemůže být uvažování otce Jana vykládáno tak, že by upozadoval poznávání Krista na základě intelektu.

3.5. Učedník ve společenství

Nyní se budeme zamýšlet nad začleněním jednotlivého člověka do společenství, neboť důraz na tento komunitní způsob utváření plnohodnotného duchovního života ve svých knihách otec Jan často popisoval. Především, že život v komunitě má jistě mnohá úskalí, avšak rizika kněžských pádů, která vznikla tím, že člověk zůstal sám, jsou častější, a pokud dojde k onomu zapouzdření jedince v samotě, jsou rány mnohem hlubší a bolestnější.²⁰⁵ Za mnohé uvádíme výrok otce Jana: *„Společenství bud' vůbec zaručuje nebo aspoň umožňuje anebo dává sílu, pomoc lépe zachovávat konsekraci.*²⁰⁶ Budeme se opět držet jeho exercicií z roku 1970 s názvem *Vzrůst*.

Když Urban uvažuje nad tématem společenství, dívá se do Písma a bere si příklad z toho, jak své učedníky svolává, vyučuje a rozesílá Ježíš. Všimá si, že kdo povolává, je Ježíš, který zároveň klade na učedníka požadavky a čeká na jeho svobodnou odpověď. Když učedníci kladou požadavky – rozloučení se s rodinou (Lk 9, 61-62), pochování otce (Lk 9, 59-60) –, On odpovídá, že nejde o správné učednické smýšlení. Ježíšův následovník není povolán k tomu, aby si podržel své současné vnitřní vztahy a jen vnějším způsobem se začlenil do sboru. Ježíš vyzývá ke změně ducha, tzn. člověk *„musí tam dát sám sebe i své oběti (příbuzné, rodiče, nejistotu v budoucnosti atd.)*²⁰⁷ a až pak se svobodně stává učedníkem.

---

²⁰⁴ *Tamtéž*, s. 118.

²⁰⁵ Více o tomto tématu např. COZZENS, Donald B. *Měníci se tvář kněžství: reflexe nad krizí kněžské duše*. Praha: Benediktinské arcidiecéze sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.; DOLAN, Timothy. *Kněží pro třetí tisíciletí*.

²⁰⁶ URBAN. *Vzrůst*, s. 217.

²⁰⁷ *Tamtéž*, s. 217–218.

Otec Jan činí závěr týkající se vstupu do zasvěceného společenství a říká:

Kdo by šel do nějakého společenství, do konsekrace kvůli vnějším důvodům, dejme tomu, aby měl nějaké společenství, aby měl nějakou posilu, aby měl zázemí, kde se může cítit jistým, kdyby byl opuštěn – a přitom by nevykonal vnitřní odřeknutí. To by nebylo konsekrování sebe, to by byl pouze mechanický nebo organizační vstup do nějakého celku, ale ne provádění vlastního následování, vlastní konsekrace.²⁰⁸

Vidíme, jak je Urban radikální; vybízí k tomu, aby člověk z hloubi svého srdce vstupem do společenství učedníků získal pravou svobodu ducha, aby již nebyl determinován svým předchozím životem, který měl své nároky a povinnosti. Od tohoto se má učedník oddělit, aby mohl sloužit nerozděleným srdcem Pánu a následně všem lidem kolem. Když člověk následuje Krista sám, stanovuje si vlastní nároky. Ve společenství však jsou vyzkoušené cesty, které nicméně vyžadují onu změnu ducha, aby pravidla nebyla přijímána trpně, ale jako rada zkušeného, který má s člověkem již nějaké zkušenosti.²⁰⁹

Za podnětný postřeh otce Jana pro dnešní dobu, která je plná individualistického duchovního přístupu, považují slova:

Kdo je sám, těžko vyzkouší, zda je jeho konsekrace pravdivá, neboť pořád žije vlastně podle sebe. Nemůže si vyzkoušet, jak by si počíнал, kdyby měl poslechnout, kdyby se měl oddat druhým, kdyby měl žít s druhými, měl je snášet, měl sebe zapírat kvůli druhým. Jak by konal lásku? To všechno nemůže vyzkoušet, protože si žije, jak sám chce. Taková konsekrace zůstává dost formální, neprovedená, ne tak úplná jako konsekrace Kristových učedníků.²¹⁰

---

²⁰⁸ *Tamtéž*, s. 218.

²⁰⁹ *Srov. Tamtéž*, s. 219.

²¹⁰ *Tamtéž*, s. 219.

Závěr

Diplomová práce o výrazné české osobnosti dvacátého století se blíží ke svému závěru a nám zbývá shrnout to, co jsme se v ní pokusili nastínit a hlouběji pochopit. V životopisu otce Jana jsme si všimli jeho citlivosti pro chudé a nemocné, které již během dětství viděl ve svém okolí. Spatřili jsme, že již od svého útlého věku tíhnul ke kněžské službě a svůj život z víry bral velmi vážně, ale zároveň se nestránil druhých lidí, spíše ostřeji viděl jejich potřeby a toužil jim pomáhat. Velký vliv na Urbanovo rozvíjející se povolání měly lidské vzory, které svědčily o autentickém životě, uvedme katechetu Diviše, kaplana Václava Chlumského, matku deseti dětí Annu Prknovou a mystičku a stigmatičku Terezií Neumannovou. Spatřili jsme Urbana, který se potýkal s těžkými nemocemi, jež ho učinily citlivým pro nemocné. Uvedli jsme si jeho roli provinciála františkánů, kde jeho nadšení a velké nároky narážely u spolubratrů na nepochopení, což jej vede k uvědomění si vlastních slabých stránek. Tato sebereflexe z něj činí člověka pokornějšího a laskavějšího.

Setkali jsme se s Urbanem, který byl za komunistického pronásledování Církve zavřen na třináct let do vězení, kde po prodělané nemoci a poté co přijal úděl vězně, začíná misijně působit a stává se pro spoluvězně oporou, zvláště duchovní a intelektuální. Po návratu z vězení mu je brán a dáván státní souhlas k duchovenské činnosti, mnohdy nemůže své hluboké myšlenky předávat dalším lidem, neboť je v hledáčku tajné policie. V této době hlouběji promýšlí důrazy Druhého vatikánského koncilu, a pokud má možnost, snaží se vybízet věřící k autentické a angažované víře. V roce 1982 podstupuje operaci, která se nepodaří a on je ve své činnosti výrazně omezen. V této době jej však vidíme nezlomeného, nestěžujícího si, řekli bychom smířeného. Avšak i tehdy narážíme na jeho tuhé vnitřní boje, když mnohdy v temnotách bojoval o svoji víru.

Po otci Janovi zůstalo mnoho publikační činnosti i řada kázání či promluv dosud skrytých na magnetofonových páscích. Jistě by bylo vhodné tyto zdroje zkatalogizovat, aby Urbanovo světlo mohlo prozařovat i další generace. Musíme si i postesknout nad činností Apoštolátu, který již mnoho let neměl nové povolání a jehož náplň se zúžila na péči o nemocné sestry a na modlitby za smír, za kněze a za konkrétní aktuální potřeby. Každopádně vidíme, že Apoštolát ve své době vykonal velké dílo a to jakým způsobem bude pokračovat a navazovat na myšlenky otce Jana jistě záleží i na nalezení silné osobnosti, která by rozdmýchala ono specifické charisma tohoto řádu.

Následně jsme ve své práci pojednali o *dvou závěsech* kněžské spirituality: vztahu k Eucharistii a vnitřní modlitbě. Eucharistie je ve středu všech ostatních skutečností. Ona spojuje nebe se zemí a je pramenem jednoty mezi učedníky. Zde nám otec Jan připomíná nejen osobní vztah ke Kristu v Nejsvětější svátosti, ale i komunitní rozměr, kdy k Eucharistii přistupujeme ve společenství s druhými lidmi, které nemůžeme přehlížet. Bez vzrůstu lásky mezi učedníky nemůže podle Urbana vzrůstat ani láska k Eucharistii. V této části jsme se zabývali pojmem, který otec Jan často používal, slovem konsekrace, čímž myslí vkládání celého našeho života do rukou kněze, který při mešní bohoslužbě vše odevzdává Bohu jako naši oběť díky a následně se nám v Eucharistii dává v Ježíši Kristu jako pokrm pro věčný život. Toto sepětí vlastního života s obětí Ježíše Krista, nám připadá nosné, neboť vhodně iniciuje vlastní angažovanost každého člověka.

V kapitole Kontempace v životě kněze jsme našli takové pojetí přebývání s Bohem, které není výsadou několika vyvolených. Podle otce Jana je kontempace činností, které je schopen každý člověk. V zásadě jde o přebývání v Boží přítomnosti ve všech našich činnostech. Důsledek tohoto pojetí je integrující pro život člověka, který pak přestává mít několik tváří a nerozděluje již svět na profánní a sakrální. Kontemplativní člověk je zakořeněn v Kristu a On mu dává vnitřní pokoj a sílu k tomu, aby ze svého charakteru aktualizoval Boží dary a jimi byl následně schopen a ochoten sloužit druhým.

Poté, co jsme si představili dva *závěsy kněžské spirituality*, jsme přešli k ostatním tématům, která otec Jan kladl na srdce kněžím, k nimž promlouval. Šlo jednak o prorocký prvek, který má pronikat do slov a činností kněze, skrze jehož působení může Bůh promlouvat k lidem. Dalším prvkem je pro otce Jana důraz na kněžskou chudobu: jsme vybízeni k tomu, abychom zkoumali své skryté touhy, které by nám mohly brát dispozici věrně setrvávat s Kristem i s lidmi kolem sebe. Kněží jsou vybízeni k tomu, aby nezapomínali, že svým způsobem, jsou znamením věcí věčných, přičemž život v bohatství, toto znamení diskredituje. Kněz jako lékař je další téma, které jsme v práci nastínili. Zde se opět jako v pojednání o kontemplaci nejedná podle otce Jana o jeden konkrétní skutek, pozornosti k nemocnému, ale o citlivost a permanentní nastavení kněze pro těžké chvíle druhého, aby pastýř nebyl člověkem chladným, ale soucitným a schopným naslouchat a případně i za pomoci ustanovených laiků, pomáhat. Urban nerozlišuje konfesní či jiné zakořenění nemocného, starého či trpícího; citlivost kněze si nemůže vybírat, komu bude pomáhat a komu ne, kněžské

srdce musí být nastaveno vždy k pomoci druhému. Výchovu k *soucitíciému křesťanství* je třeba vštěpovat lidem v homiliích či jiných promluvách, avšak nejdůležitější je, aby kněz šel příkladem.

S předchozím tématem úzce souvisí integrující prvek kněžského života. Zde jsou kněží vybízeni, aby nezůstávali v kostelích či na farách, ale aby vyšli ke všem lidem; aby do své činnosti zahrnuli i ty, kdo do kostela nechodí, aby nejen byli pozorní k strádajícím, jak jsme si uvedli výše, ale nestraničili se ani společenského či kulturního života; aby skutečně byli tou solí, která prosycuje celé těsto.

V třetí, závěrečné části jsme nahlédli do obsáhlých exercicií Vzrůst, kde otec Jan promlouval o tom, co znamená být pravým učedníkem, nastiňuje východiska pro uvažování nad tímto tématem. Otec vychází z biblických předpokladů, všímá si, že ten kdo povolává je Bůh, který vybízí člověka k duchovní *intimitě* se sebou a k *totálnímu exodu*. Následně se otec Urban zabývá učednictvím, jako svědectvím o lásce, z které všechno vyrůstá a vše k ní směřuje. Tato láska má udržovat učedníka v bdělosti, aby byl schopen reagovat, když přijde chvíle, kdy se lásky nedostává a je třeba ji doplnit. Tato láska má tendenci se rozlévat a sjednocovat všechny lidi. V další části otec Jan uvažuje o svobodě učedníka a spatřuje v ní velký dar, který učedníka činí otevřeného pro druhého, bez toho aniž by sám ztratil identitu. Zároveň máme ctít svobodu druhého, aby i on mohl ve svém životě volit hodnoty nejvyšší. V další části jsme upozornili na důležitý aspekt, který otec Jan akcentoval: je jím trvalé štěstí učedníka, který toto štěstí nachází ve vroucím vztahu s Kristem. Toto vnitřní štěstí nám dává sílu, abychom vytrvali na cestě za Bohem a abychom byli sympatickými průvodci druhým lidem. V této části nacházíme Urbana, jak vybízí k aktivitě, která působí štěstí druhého a následně i naše. Pokud je toto vnitřní štěstí přítomno, pak jsme chráněni proti pesimistickým tendencím, které člověka paralyzují. Poslední téma, které jsme do naší práce zahrnuli, je učedník, jenž je začleněn do společenství. Společenství učedníka tříbí a vede ho k tomu, aby si uvědomil, kým je a co je v jeho životě důležité. Ve společenství člověk není veden jenom svými domněnkami, ale je inspirován i místní tradicí a zkušenostmi druhých lidí a tím je chráněn od příliš individualistického formačního přístupu.

Pokud jsme si na začátku naší diplomové práce pokládali otázku, jestli má co říci otec Jan Evangelista Urban současnému člověku, konkrétně knězi, pak je z výše uvedeného myslím zřejmé, že život i dílo tohoto člověka zůstává dostatečně inspirujícím a svěžím, aby i v dnešní době mohl pomoci nejen zasvěceným lidem

k tomu, aby hlouběji pronikli do své křesťanské identity, v které budou šťastni a následně budou pro druhé užiteční jako radostní Ježíšovi učedníci.

Seznam použitých zkratek

AL	Amoris laetitia
AMV	Archiv ministerstva vnitra
DV	Dei verbum
KKC	Katechismus katolické církve
OFM	Řád menších bratří
PO	Presbyterorum ordinis
SC	Sacrosantum Consilium
SDB	Salesiáni Dona Boska

Seznam literatury

A. Primární literatura

- URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty II.* (Nedatovaný strojopis).
- URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty V.* (Nedatovaný strojopis).
- URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty VI.* (Nedatovaný strojopis).
- URBAN, Jan Evangelista. *Rozmanitosti a náměty XIV.* (Nedatovaný strojopis)
- URBAN, Jan Evangelista. *Základy duchovního života: duchovní cvičení konaná v prosinci 1943 v semináři v Hradci Král.* 1943 (strojopis).
- URBAN, Jan Evangelista. *Učení víry pro vstup dospělých do Církve Kristovy.* Praha: Bohuslav Rupp, 1946. Studium.
- URBAN, Jan Evangelista. *Duchovní život.* Praha: Atlas, 1946.
- URBAN, Jan Evangelista. *Memoriale.* 1966 (strojopis). URBAN. *Memoriale.*
- URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst. Duchovní zkušenost v proudu života.* 1970 (strojopis).
- Sestry Apoštolátu sv. Františka, ed. *Co není v „Memoriale“.* 1982.
- Sestry Apoštolátu sv. Františka, ed. *Otec Jan Evangelista Urban. Kytice vzpomínek k jeho nedožitým devadesátinám 20. února 1991.* Praha: Sestry Apoštolátu (soukromý tisk), 1991.
- URBAN, Jan Evangelista. *Velká obnova o kontemplaci.* Praha: Scriptum, 1991.
- URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst ke Kristu. 1. díl. Stavební prvky duchovního života.* Praha: Alverna, 1993.
- URBAN, Jan Evangelista. *Vzrůst ke Kristu. 2. díl. Vzrůst duchovní zkušenosti.* Praha: Alverna, 1993.
- URBAN, Jan Evangelista. K duchovnímu vedení kněží. In URBAN, Jan Evangelista. *Zkušenosti z exercicií 1981-1995.* 1995.
- URBAN, Jan Evangelista. *Duchovní slovo pro dnes a zítra: Z teologicko-pastoračního kursu 1969.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.

B. Sekundární literatura

- AKVINSKÝ, Tomáš. *O lásce a milosrdenství v Teologické sumě.* Praha: Krystal OP, s.r.o., 2016. Summa theologiae.
- BENEŠ, Petr Regalát a Karel ČERNÝ. *Historia Franciscana: Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004).* Praha: Provincie bratří františkánů, 2004.
- BULÍNOVÁ, Marie, Milena JANIŠOVÁ a Karel KAPLAN. *Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. 1, Církevní komise ÚV KSČ ("církevní šestka") : Duben 1949 – březen 1950.* Brno: Doplněk, 1994. Edice dokumentů.

- DOLAN, Timothy. *Kněží pro třetí tisíciletí*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2016.
- FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Marka: porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2007. Nad evangeliem.
- FROMM, Erich. *Strach ze svobody*. Praha: Portál, 2014. Klasici.
- GOFFI, Tullio a Stefano DE FIORES. *Slovník spirituality*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- HALÍK, Tomáš. *Chci, abys byl: křesťanství po náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.
- HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005. Dějiny a kultura.
- HOUŠKA, Petr Alkantara František. *České františkánství*. Praha, 1996.
- IGNÁC Z LOYOLY. *Souborné dílo*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005. Societas.
- JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991.
- KARG, Cassian. *Ve škole Spasitelově I. díl, cvičebnice vnitřního života*. 2. vydání. Olomouc-Řepčín: Kongregace sester Dominikánek – vlastní náklad, 1927.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. přepracované vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002. Odborné slovníky.
- MÁDR, Oto. *Slovo o této době*. Praha: Zvon, 1992.
- MANDZÁK, Atanáz Daniel, ed. *Dokumenty k procesu s Augustinom A. Machalkom a spol.* Bratislava: Ústav paměti národa, 2009. Dokumenty. Dokumenty k politickým procesom.
- NEULS, Jindřich a Miroslav DVORÁK. *Co se skrývalo za zdmi klášterů*. Praha: Ministerstvo informací a osvěty, 1950.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.
- OPATRNÝ, Aleš. *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Teologie.
- Petr OPS, ed. *Srdcem i životem. Svědectví o zasvěceném životě*. Český Těšín: Cor Jesu, 1995.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010. Teologie.
- POVÝŠIL, Ctibor a Ivo ŠTEINER et al. *Obecná patologie*. Praha: Galén, 2011.
- POVÝŠIL, Ctibor a Ivo ŠTEINER. *Speciální patologie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2007.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2002. Dílo Tomáše Špidlíka.

ŠURÁNEK, Antonín. Č. 104. (Nedatovaný strojopis).

TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti. Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha: Torst, 2001.

THIBAUT, Rajmund. *Spojení s Bohem v Kristu. Podle dopisů duchovního vedení Doma Marmiona*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství (pro vnitřní potřebu), 2008. [2016-11-10]. <http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Spojeni-s-Bohem-v-Kristu.pdf>.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená, kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. II*. Praha: ZVON, 1990.

VENTURA, Václav. *Jan Evangelista Urban – Život a dílo*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.

VENTURA, Václav et al. „Život se tvoří z přítomné chvíle“: česká katolická teologie po druhé světové válce. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. Moderní česká teologie.

VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004.

C. Církevní dokumenty

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Katechismus katolické církve. 2. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Benedikt XVI. Encyklika *Deus caritas est* o křesťanské lásce ze dne 25. ledna 2006. Praha: Paulínky, 2006.

Papež František. Encyklika *Laudato si'* o péči o společný domov ze dne 24. května 2015. Praha: Paulínky, 2015.

Papež František. Posynodální apoštolská exhortace *Amoris laetitia* o lásce v rodině ze dne 8. dubna 2016. Praha: Paulínky, 2016.

Kongregace pro klérus. *Direktář pro službu a život kněží: nové vydání z roku 2013*. Praha: Česká biskupská konference, 2016.

D. Články

HOUŠKA, Petr Alkantara OFM, Ohlédnutí za jedním kněžským a řeholním životem. *Poutník* 2001, roč. 8, č. 1, s. 12–13.

STRŽÍBRNÝ, Jan, red. Večer Jana Evangelisty Urbana. *Universum* 2001, roč. 6, č. 8 (40), s. 28–40.

MÁDR, Oto. Jan Evangelista Urban. *Teologické texty* 2001, roč. 27, č. 1, s. 31–32.

SCHINDLER, David C. Zdraví a svatost. *Mezinárodní katolická revue Communio* 2014, roč. 18, č. 71, s. 30–46.

VENTURA, Václav. Jan Evangelista Urban, student opravdu mimořádný. *Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze* 2016, roč. 2, č. 1, s. 24.

E. Závěrečné práce

Hošťálková, Věra. *Homilie Jana Evangelisty Urbana nad liturgickými texty nedělí a svátků (cyklu A) a jejich odkaz pro věřící*. Olomouc, 2004. Diplomová práce. Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci: Katedra filosofie a patrologie. Vedoucí práce: Václav Ventura.

NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. České Budějovice, 2008. Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích: Katedra církevních dějin. Vedoucí práce Martin Weis.

F. Ústní rozhovory

Ústní svědectví sestry Apoštolátu sv. Františka Thomy Marie Píšové, nar. 4. 3. 1950, ze dne 8. května 2015.

Ústní svědectví pomocného biskupa pražského Mons. Karla Herbsta SDB ze dne 27. října 2015.

G. Internetové zdroje

KUČERA, Petr. *Jan Urban* [16-08-01]. <<http://home.tiscali.cz/zababa/Urban.htm>>.

Pražská arcidiecéze: 17 kandidátů na blahořečení (26.6.2008) [16-02-26]. <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/prazska-arcidieceze-17-kandidatu-na-blahoreceni/>>.

Sestry Apoštolátu sv. Františka. *Apoštolát – Evangelní řád ve světě – dějiny* [16-10-15]. <<http://www.frantiskanky.info/dejiny/>>